

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Forsøg til en sikker begrundet og afgjørende Beviismaade for
det græske Sprogs rigtige Udtale.

I n d b y d e l s e s s k r i f t

til den offentlige Examen i Roeskilde Kathedralskole

i September 1824.

Med

S. N. J. Bloch,

Dr. Phil., Professor og Skolens Rector,
Ridder af Dannebrog.

Herrn Professor Dr. S. N. J. Bloch
Bibliotekar.

Kjøbenhavn.

Trykt hos Andreas Seibelin,
Hof- og Universitets-Bogtrykker.

Boissonade ytrer i Fortalen til sin Udgave af Herodians *Ἐπιμύθισμοι*, uagtet han, som saa mange Andre, anseer Nygrækernes Udtale af deres Modersmaal for ganske fordærvet, dog høiligen det Ønske, ”at samme maatte blive optaget i alle vore Academier og Skoler, for at der, da det næsten er latterligt, at enhver Nation nu udtaler Græskten paa sin Wiis, ikke blot kunde komme den Eenhed i Udtalen, at Tydskeren eller Franskmændene kunde forstaae Engellænderen, naar han talte Græsk, og omvendt i samme Tilfælde forstaaes af ham; men for at vi endog kunde tale med lærde og dannede Grækere i de Gamles Tungemaal og desletterere, om vi vilde, faae Kundskab og Færdighed i det nuværende græske Sprog.” Nærværende Blades Forfatter deler dette Ønske, dog uden enten at antage hiin Forudsætning om Udtalens Fordærvelse, eller at ansee den angivne Grund for os til at antage samme, for den eneste eller endog vigtigste. Tværtimod troer han med Føie at kunne gaae ud fra den Grundsætning, som han i det Følgende haaber at skulle afgjørende bevise, at den endnu i Hellas herskende Udtale af Sproget er den meest rigtige, saasom den i det Væsentlige er aldeles den samme som den Gamle, eller i det høieste kun høist ubetydeligen er afvejen deraf. Thi forener ikkun Rigtigheden sig med Sprogbrugen, da bortfalder enhver anden Grund til Afvigelse fra denne sidste, og det bliver Sproglærens Pligt at renske den fra de Feil, hvormed den af en senere Tids enten Spidsfindighed eller Barbarie kan være bleven forvansket eller besudlet. Men om denne Rigtighed er det just at der, fra den Tid, da Erasmus fra Rotterdam paa Grund af nogle falske Forestillinger om de græske Bogstavers Betydning og misforstaaede Steder hos de Gamle antog Grækernes Udtale af deres Modersmaal for at være fordærvet og

derfor søgte at kalde den tilbage til dens oprindelige Reenhed *), har iblandt vore nordiske Nationer veist sig saa megen Tvivl og Stridighed, at man tilsidst ei mere vidste, hvad man skulde troe. Grunde anførtes for og imod, og da man, i den alt for overilet antagne Forudsætning, at den var fordærvet, forlod den Veiledning, man kunde have i den endnu levende mundtlige Lyd, blev kun Gisingen af de døde Bogstaver og andre Sprogs Analogie tilbage, paa hvilke da enhver Sproglærer, efter den Udtale, han i sit Sprog var vant til og altsaa fandt rettest og smukkest, grundede sin Theorie; og saaledes blev Udtalen af det Græske ligesaa mangeslags, som der var forskjellig talende Nationer og grandfænde Sproglærere til. Hvad der i denne babyloniske Forvirring hidtil har hindret Sagen i at komme til nogen endelig og sikker Afgjørelse, ja endog avlet den Paastand, at den ikke kan afgjøres **), er, foruden Vanens Magt, som saa gjerne lader os ansee det for det Nigtigste og Behageligste, vi fra Barnsbeen af have hørt, Mangelen af et fast Standpunct at gaae ud fra eller af et sikkert Grundlæg for Undersøgelsen. Keuchlin og Erasmus betragtes som to med lige Autoritet mod hinanden staaende Coryphæer, endskjønt den ene havde Seclers Brug hos Nationen selv, den anden kun sine selv udtænkte Slutninger for sig; og efter sit Høis Dom staaer man sig da til dens Parti, hvis Udtale man finder smukkest og naturligt, uden at adskille, hvad der i Beviserne er subjectivt eller objectivt, Formodning og Slutning eller historisk Visshed. Disse ere uidentvial Navsagerne, hvorfor de fleste Stemmer hidtil endnu synes at falde for Erasmus eller rettere for den Udtale, man i Tillid til hans Grundfættninger, selv har dannet sig efter sit eget Sprogs Bogstavbetydning, og hvorfor der paa Tider, hvor dog Kritiken har ryddet saa meget op i og tilveiebragt en rigtigere Anskuelse af saa mange andre Hovedpunkter af Grammatiken, i Henseende til Udtalen endnu hersker saa stor Different og saa Hæve Anskuelser, samt er taget saa lidt Notits af alt det Grundige, der imod de Erasmianske Forvanslinger er skrevet af Greg. Martinus og Erasmus Schmidt ***), af Wetsteen, Placentinus,

*) Erasmus's Dialog og de øvrige derefter i Engelland og Holland udfomne Afhandlinger over denne Gjenstand findes samlede i Havercampi Sylloge Scriptorum de pronuntiatione lingvæ Gr. Lugd. Bat. 1736 og 1740. II. Voll.

***) See Dansk Litteratur, Tidende 1822 No. 16 S. 250.

****) Disse to findes i Havercamps Sylloge Vol. 2. De øvrige ere: Wetstenii Orationes IX. Amstel. 1681. Kirchmaier de germana pron. l. gr. Witteb. 1706. Müllers Program i (Widermanns) Acta Scholastica Lips. 1741 Vol. I. p. 43. Greg. Placentini palæogr. græca, Romæ 1737, samt Commentarius de græca pronunt. ibid. 1751. Velasti diss. de gr.

Belastus, J. Lipsius efter Muretus, Kirchmaier, J. A. Müller, Guys, Anastas. Georgiades, Reidlinger, tildeels Thiersch i hans større græske Grammatik, o. fl. hvortil jeg endnu vover at føie mine egne Programmer om Eta (1818), om de græske Diphthonger (1819), og om Vocalcontractionen (1820), at ikke allene vore grammatiske Lærebøger endnu vedblive at opstille den groveste Erasmianisme eller en efter vore Sprog rettet Udtale som den gamle og ægte græske, men endog ethvert Forsøg paa at restituere denne og rense den fra disse vore nyere Forvansninger bliver anseet for en Grille, som man i det høieste faaer lade Forfatteren beholde, som om det var nyere og fremmed Vedtægt der her skulde give Loven *), og derimod den Talebrug, der indtil Erasmus's Naafund, havde, saa langt man kan gaae tilbage i Sprogets Historie, hersket blandt Nationen selv, var stet intet. At denne Brug ingenlunde i det Væsentlige er degenereret fra den Udtale, som fandt Sted i det græske Sprogs classiske Tidsalder, eller at dette Folk, skjøndt dets Sprog i Ord og Former har forandret sig, ikke med dets Bogstavtegn forbinder en anden Lyd eller Betydning, end hine deres Forfædre have gjort, og at vi altsaa endnu kunne, om vi blot vilde, finde levende Læremestere for Sprogets Udtale, er det nærværende Blades Niemeed at bevise. Kun paa reenhistoriske Data lægger jeg nogen Vægt; og maa jeg da blot være saa heldig at finde Læsere, som ikke beherskes af Bane eller Fordomme, da tør jeg og haabe, at denne Fremgangsmaade i at betragte Sagen skal bringe den sin Afgjørelse saa nær, som det for nogen, der blot vil see det Rigtige, behøves.

Forinden vi imidlertid gaae til vor Undersøgelse selv, vilde vi, for at forebygge al Uvished om, hvad der skulde forstaaes ved den Udtale, der saavel for Erasmus's Tid har været, som endnu den Dag i Dag er, den brugelige hos Grækerne selv, korteligen, saavidt det skriftlig lader sig gjøre, angive de væsentligste Egenheder, hvori den adskiller sig fra vor danske Udtale. Disse bestaae nemlig deri:

1. At af Vocaltegnene udtales η næsten som vort i , o som et kort o eller u , υ som et fint y eller i ; samt baade o , υ og ou saavel som β forved Vocaler brugtes som v , f. Ex. Κοῖνος, κοῦξ, Σιλουῖα, Φλάυιος og Φλάβιος.

litterar. pron. ibid. 1751, Lips. 1754 og Pragæ 1770. J. Lipsius de recta pron. l. latinæ, Opp. Omn. Vol. I., Appendix. Guys literariske Reise til Grækenland, og det 3die Brev, som er føiet til hans Essais sur les Elegies de Tibulle, Hag. 1779. Anast. Georgiades περί τῆς τῶν Ἑλληνικῶν στοιχείων ἐκφωνήσεως, Gr. & lat. Paris. 1812. Reidlinger über unsre erasmische Aussprache des Altgriechischen, Wien 1812.

*) Dette er f. Ex. bemeldte Recensents Naastand sammesteds.

2. Af Diphthongerne alle de, der endes paa *i*, som enkelte Vocallyd, nemlig *ai* som *æ*, *ei* som langt *i*, *oi* og *ui* ligesom Vocalen *u*. I de derimod, som endes paa *u*, betragtes dette (ligesom forved Vocalen) som et *v* eller (hvad der omtrent er det samme) *f*, saa at *au*, *eu*, *yu*, *ou* udtales som *af*, *ef*, *if*, *of*, og kun *ou* som langt *u*.
3. At efter de lange Vocaler *a*, *η*, *ω*, Vocalen *i* (det saakaldte Jota subscriptum) ei bliver udtalt; iligemaade i *yu* og *ou* *u* ofte blev ganske uhørligt, f. Ex. *κῆυξ*, *κῆξ*, *Ἰωυμα*, *Ἰωμz*.
4. At *ν* forved Læbebogstaver, endog i Begyndelsen af det følgende Ord, udtales som *μ*, og forved Ganebogstaver, ligeledes allevegne, som *γ* (ng). f. Ex. *τὸν πόλεμον* som tom *polemon*, *τὴν γραφὴν* som ting *grafeen*.
5. *τ* efter *ν* som vort *d*, og *π* efter *μ* som vort *b*, f. Ex. *πάντα panda*, *ἀμβελος ambelos*. Iøvrigt
6. Af de stumme Consonanter *π*, *κ*, *τ*, som *p*, *k*, *t*, men som oftest noget blødere, næsten som vort *b*, *g*, *d*; *β*, *γ*, *δ*, med en blød noget læsbende Udspiration, som *bh* (o: *v*), *gh*, *dh* (o: som vort *g* og *d* i Enden eller i Midten af et Ord efter en Vocal, f. Ex. læge, æde); *φ*, *χ*, *θ*, adspirerede, som *ph*, *ch* (Tydskernes), og *th* med en egen Sibilation (noget liigt Engellændernes *th*); og *ζ* (egentlig *od*) som et blødt *z* eller næsten *s*, da *d* formedelfst dets Blødhed kun svagt høres. Og endelig
7. At Accentuationen altid paa det nøiagtigste iagttages, saaledes som den af Grammatikerne allerede fra det 7de Seculum er noteret; og Udspiration foran Begyndelsesvocaler neppe bemærkes;

i hvilket Alt man lettelig vil bemærke den Blødhed, Gracilitet, Fiinhed og Ynde, som ikke blot de nyere Reisebeskrivere saa hyppigen prise i de nuværende Grækeres Udtale, men Quinctilian allerede tillægger de Gamles, som et fortrinligt Særkjende. For den, der i sit Moderemaal (Dansk, Tydsk, Hollandsk, Engelsk) eller endog i sammes Udtale af Latinen, er vant til at forbinde ganske andre Lyd med de til de græske svarende Bogstave, vil nu vel denne særegne Betydning af de græske Bogstaver synes noget underlig, og da *η* efter alle Grammatikeres Vidnesbyrd er det forlængede *e*, da Diphthongerne kjendeligen ere sammensatte af to Vocallyd, og *ν*, *τ*, *β*, *γ*, *δ*, udtrykkes ved Latinerne *n*, *t*, *b*, *g*, *d*, o. s. v. vil det vel forekomme ham langt naturligere, efter Erasmus's Forslag at udtale *η* som *e* (eller vel endog *æ*, fordi det sommetider er oprunden af *a*), Diphthongerne *ai*, *ei*, *oi*, som *ai*, *ei*, *oi*, *au* som *au*, baade *eu* og *yu*

eensdan som eu, og kun allene og med sin virkelige Lyd u, og Consonanterne endelig allevegne, som vi udtale de latinske. Intet Under altsaa, at, da man tillige havde en saadan Autoritet for sig og hine Grunde bleve med saa megen Kløgt og tilsyneladende Prohabilitet udviklede, den derpaa grundede Udtalesforandring ogsaa snart kunde vinde sig Tilhængere i Mængde hos de Nationer, for hvis Øren ingen levende græsff Stemme led. Snart bemægtigede de nye Ideer, i hvor lidet end Erasmus selv havde holdt paa dem, sig Lærestolene selv og optoges efterhaanden i Grammatikerne; og jo længere man var sfjernet fra Hellas og fra de Eider, da Chrysoloras, Laskaris og Capnio havde bragt græsff Tunz gemaal til det vestlige Europa, jo mere forsvandt og Tonerne af græsff Welklang. Pronunciatio germana, siger J. Lipsius, ægre migrat ad exteros. Kun af Skrifter lærte man Sproget, og da Øret saaledes ingen anden Lyd horte deraf, end den Modersmaalet gav det, blev denne og letteligen anseet for den rigtige, især da Villigelsen af de erasmiske Grundsætninger medførte den Forestilling, at den nye græsffe Udtale maatte, ligesaaavel som det nygræsffe Sprog, være fordarvet og afvejen fra den Oldtidens Udtale, man nu vilde restituere; som om det var Fordærvelse, i et Sprog, der af de Gamle selv pristes saa høilig for dets Gracilitet og Ynde *), at bruge det sammentrukne istedetfor det gabende, det bløde istedetfor det haarde, det fine istedetfor det plumpe, og mindre smukt at sige Piræus end Peiraieus, hi Achæi end hoi Akaioi, Hebe eller Ibe og Ire end Hæbæ og Hæræ! eller som om der kunde være mindste Næmlichkeit i, at det, der nu er hollandsff, tydsff eller dansff Udtale, skulde ogsaa have været den ældre græsffe og deraf saa siden have forvandlet sig til de aldeles heterogene Lyd, hvori Sproget nu toner, og som fordre en aldeles forskjellig Application og Tilvænnelse af Organerne. Lad os, om vi ville, sige, at det Gammelgræsffe nu er for os et dødt Sprog, som vi ikke skulle tale, men blot læse sagte for os selv, og at vi altsaa ikke behøve at bryde os saa stort om Udtalen, eller, hvis vi endeligen engang skulle læse Noget høit, da kunne, som vi gjøre i Latinen, læse det efter vort Modersmaals Udtale — endssjønt det dog er meget at betvivle, om Udtalen for den, der ret vil føle og dømme om Sprogets Skjønhed, er en saa ligegyldig Ting, og Undersøgelserne derom af

*) Qvare qvi a Latinis exiget illam gratiam sermonis Attici, det mihi in loqvendo eandem jucunditatem. — Non possumus esse tam graciles: simus fortiores. Subtilitate vincimur: valeamus pondere. Qvinctiliani institt. oratt. XII. 40.

mindre Vigtighed og Interesse *) , end f. E. om Metriken, om Bogstavtegnenes Oprindelse og ældste Figur m. m. som de nyere Philologer dog anvende saa megen Flid paa at undersøge og forklare: — men at ville, hvor Spørgsmaalet er om, hvilken Udtale af det græske Sprog der er den rigtige, gjøre vort Øre til Dommer, og ved vor, paa blotte Gisninger af det døde Bogstav grundede, Sædvane at ville kuldkafe den levende Tales Brug, der hersker hos den Nation selv, hvor Sproget ved mundtlig Tale er forplantet fra Fader til Søn igjennem meer end tvende Aartusinder i lige Linie; eller at paastaae, at en bred og tyk Udtale af *η* som *æ*, af *αι*, *ει*, *οι*, *αυ*, *ευ*, som vore Dipthonglyd, eller en haard af Consonanterne, skulde være ligesaa gratis og blød, som den, Grækerne endnu i vor Tid høres at tillægge samme Tegn: det røber dog nok allerede en Forvirring af Principer og en Mangel af Øre, som ved første Nødskaft vil godtgjøre sin Incompetence til at dømme om Sagen. Ja, antaget endog, som Recensenten af min græske Grammatik **) behagede at forsøkke, at Grundene paa begge Sider vare lige stærke eller lige svage, og at altsaa en Vedtægt eller Brug skulde gjøre Udsaget, hvorfor da foretrække den yngre for den ældre? den fremmede for den indfødte? den formodede for den, man vist veed? den, der er forskjellig efter hvert Lands Modersmaal, altsaa umulig overalt kan være rigtig, for den, der kun er een og herskende hos Grækernes egne Efterkommere? hvorfor ikke hellere følge Alexander Scot? som i sin *Universa grammatica græca*, Lugduni 1614, efterat have angivet Elementernes Lyd efter den helleniske Udtale, siger (Pag. 2): *De elementorum potestate sive valore, qvo pacto scilicet debeant enuntiarī, variæ sunt hodie ac multiplices Grammaticorum opiniones; dum quidam curiose nimis ad antiquam pronuntiandi rationem omnia volunt revocare, cum tamen ipsi prorsus incerti sint, qvo pacto prisca illi hæc pronuntiarint & conjecturæ sint admodum jejunæ. Illis itaque non est fides adhibenda, nisi prius pri-*

*) At sige Undersøgelser om Udtalen ikke ere saa blotte Ubetydeligheder eller *disquisitiones absque fructu atqve dignitate*, viser Justus Lipsius fortreffeligen i Beretningen om hans lærde Samtale med *Muretus de recta pronuntiatione lingvæ latinæ*, Cap. XII. See Lipsii Opera Vol. I.; for ikke at tale om det Bevist for Sagens Værd, som allerede ligger deri, at to saa berømte Philologer gave sig af dermed.

**) See den danske Litteraturlidende p. a. St. Da denne Recensent er den eneste der i denne Sag offentlig er optraadt imod mig, og med et Par blot tvivlende Indvendinger og deraf dragen ubegrundet Slutning troer at have faaet den afviist for det lærde *Publicums* Domskoel, nødsages jeg til oftere, end ellers var fornødent, at tage Hensyn til dette Forsvar for dansk Udtale af Græskten.

scorum aliquem ab inferis excitarint. Qvare adolescentes hujusce rei cupidos (cum hæc potius viva voce, quam librorum lectione possint percipi) ad doctos Græcarum literarum professores remitto. Med Dette gjorde derfor i Stridighederne om Udtalen i Engelland Cantseren for Universitetet i Cambridge, den lærde Biskop Stephanus af Winterton *), den græske Brug til det Princip, den havde at følge; og da det og er det eneste sikke, var det vist og heiligen at ønske, at vore nyere Philologer, hvis Skarpsindighed alt har rensset den græske Grammatik fra saa mange andre Feil, som Fortids Uvidenhed eller falske Principer havde indbragt i samme, ogsaa vilde lægge den til Grund for deres Kritik af denne Gjenstand, og, uden at lade sig vilbløde af de erasmiske, paa en ubergrundet Forudsætning byggede Slutninger, eller forvirre Sprogets, Udtalens og Skrivemaadens Natur med hinanden, sætte sig et fast og afgjort Punct at gaae ud fra, og med et bestemt Maal, d. e. Lydens Betegnelse, ikke Udtalens Forandringer, for Nie, følgerigtigen slutte fra det Visse til det, man vil vide. Kun ved historiske Beviser for hvad der er, eller de Gamles egne Uttringer, kan dette grundigen iværksættes, og ei ved Forestillinger om hvad der bør være eller ved Slutninger af fremmed Analogie og Formodning om Velklang. Og til dette Niemeds Opnaaelse er det nu jeg i følgende Blade vil bidrage min ringe Skjær, i det jeg vil søge at vise, først hvor lidet den philologiske Kritik kan erkjende de erasmiske eller andre sædvanlige Grunde imod den græske Bogstavudtale for gyldige; dernæst, hvad positive Grunde der endydermere vidne for sammes Rægtighed i det Væsentlige; og endelig, at man ved at gaae tilbage i Sprogets Historie kan historisk føre denne Udtale tilbage til dets classiske og meest dannede Periode.

§. 1.

De erasmiske Ideer gaae ud paa at vise, at den til hans Tid herskende Brug i Udtalen, hvilken var den samme som den, der endnu finder Sted i Grækenland, skulde være fordærvet ligesom Sproget selv hos Nygrækerne er det, og at derimod de græske Bogstavtegn skulde have haft en Betydning, der mere stemmer med dem, vore nordiske Sprog forbinder med de samme Tegne, hvorved man endog undertiden gaaer videre end Erasmus selv vilde. Den tilsyneladende Rimelighed af denne Mening har gjort det til en almindelig antaget Forudsætning, at den nygræske Udtale er aldeles fordærvet; og løste fra Brugens Baand constituerer nu hver Nation sig den Udtale, der bedst passer sig med

*) See Havercampi Sylloge scriptorum de pronunt. lingvæ Græcæ. Vol. II.

dens Sprog, og enhver beskytter sig heri med Erasmus's Autoritet *). Men herpaa grunder sig vel denne Forudsætning om den græske Udtales Fordærvelse? Sikkert ikke paa historiske Beviser; thi endnu har ingen Erasmaner beviist os, enten at eller na ar eller hvor ved denne Fordærvelse er skeet; med mindre man vil antage det for Beviis, hvad Metkerch snakker om Tyrkernes Indflydelse paa Udtalen; som om den Udtale, her dables, ikke var langt ældre end det tyrkiske Herredomme i Grækenland, og det ikke var Chrysoloras, Gaza, og de andre for Tyrkerne flygtende Lærde, men nyere Grækere der havde bragt den til os! Ligesaa lidet er det, som vi siden nærmere skulle see, nogen Følge, at, fordi Sproget er bleven forvansket, derfor ogsaa Udtalen skulde være bleven det, eller om denne var det, at da ogsaa Skrivemaaden skulde være bleven forandret og Bogstavtegnene have faaet anden Betydning, end de oprindeligen havde, da meget mere et hvert Ord, saasnart dets Udtale forandrede, ogsaa sædvanligen blev skrevet med forandrede Tegn eller andre Bogstaver. I denne Forudsætning om en foregaaet Fordærvelse i Udtalen ligger altsaa Erasmanernes *πρωτον ψευδος*. Og for at see, at denne er ligesaa ugrundet som ubeviist, ville vi nu kortelig prøve de Grunde, hvormed de sædvanligen sege at godtgjøre samme. See desuden Erasmus Schmidts Gjendrivelse af denne Mening i Havercampi Sylloge II., p. 672 sqq. Man anfører altsaa

1. "At alle et Sprogs Lyd bør have og altsaa (?) i Grækken maane have havt hver sit forskjellige og særegne Tegn", og omvendt: "at intet Tegn har tilkjendegivet mere end een Lyd." Af denne Grundsatning sluttet derpaa, "at naar *ζ*-Lyden tilkjendegaves ved det Tegn *ι*, kan den ei andre Gange være tilkjendegivet ved *η, ει, οι, υ,*" samt "at, fordi *αι* findes enkelte Gange at have tilkjendegivet Lyden *αι*, i hvilken hver Vocal lyder for sig, kan den i Almindelighed ikke have tilkjendegivet Lyden *æ*." Viist nok var det ønskeligt; om Betegningsmaaden alletider havde eller kunde have havt en saadan Grad af Nsiagtighed. Men neppe findes der vel i den hele Verden et ved Bogstaver betegnet Sprog, som har en saa nsiagtig efter Lyden bestemt Orthografie eller formedelst det Vakkende i de beslægtede Lyd kan have den. Vi behøve til Exempel blot at erindre os det Franske, hvor den ene Lyd *æ* udtrykkes snart ved *ê*, snart ved *ai* (f. Ex. *être, mettre*, i Lyden ikke

*) Et artigt Beviis paa, hvorledes de erasmiske Grundsatninger kunne passe lige godt for ganske forskjellige Udtaler, er Diphthongen *eu*, som Buttman ligesaa friisk beviser maa være Lydskernes *eu* i *sehen, Freund*, som vi, at det maa være vort danske *eu* lig *eu*, f. Ex. i *Atrous, Zeus*; eller *œ*, hvilket Lydskeren (tilfølsdigviis rigtig) udtaler som sit *ch*, vi derimod som *k*.

forskjellig fra *maitre*, *pére* liig med *pair*), fremdeles ved *ais*, *ait*, *aix*, *ois*, *oit*, *oient*, ligesom og *ois* snart siger æ snart oa; eller vort *Danſke*, hvor *Æ*-Lyden skrives snart med æ snart med e, hvor e og i udtales eens i hende og finde, o bruges snart som aa, snart som o, snart som et dunkelt kort u (Saa at t. *Er. Kunst* og *Konst* ere begge *Bes*tegningsmaader af een og samme Lyd *); for ikke at tale om den forskjellige *Retſkrivning* af samme Lyd, som *Etymologien* af forskjelligte eenslydende Ord kan have givet *Anledning* til. Eller, for at tage et *Beviis* af det græſke *Sprog* selv: hvad vare, hvis dette *Nois* agtighedsprincip her stedse var bleven iagttaget, da de *ἀντιστοιχοί* (lignende *Vocallyd*), hvis *Forskjellighed* i *Skrivningen* *Grammatikerne* fra de ældste *Tider* omhyggelig bemærke, og udtrykkelig advare mod at forveyle *αι* med *ε*, *η* med *ει* eller *ι*, (men aldrig med *ε*, hvilket de jo dog maatte have gjort, dersom *η* og *ε* havde været eenslydende), *οι* med *υ*, og *ο* med *ω*. Men hvilke *Forvekslinger* kunde her have fundet *Sted*, dersom *αι*, *ει*, *οι*, havde lydet, som hos os, *aj*, *ej*, *oj*, eller *η* som *e*. Men, siger man ligesaa *Boſsius* af, "Sproget faaer jo dog ved denne *Udtale* saa mange *J*-Lyd, hvilket giver det en sæl *Piben* eller *Hvinen*." *Maaskee* kunde man hertil svare, at denne hyppige *Forekommen* af *J*-Lyden vel ikke vilde være saa anstødelig, som man forestiller sig, hvis man tilfulde kjendte de *Modificationer*, hvorved den *Cultiveredes* *Udtale* eller *Accentuation* rimeligviis ofte har adskilt og maaskee endnu adskiller dem, uden derfor at fjerne dem fra deres *virkelige* *J*-Lyd, saa at f. *Er.* *η* og *ει* kan have heldet noget mere mod *ε*, *οι* og *υ* noget mere mod *γ*. Men sæt endog, at *η*, *ει*, *οι*, *υ* og *ι* allevegne lyde eensdan og *Forskjellen* imellem dem altsaa kun er *orthografisk* og *etymologisk*, saa berettiger jo dog vore *subjective* *Belydning* og ligesaaalidet til at antage, at dette i den ældre *Tid* skulde have været anderledes, og efter vore *Gisninger* at tillægge disse *Tegn* en anden *Udtale*, som til at hjælpe paa *Franken* ved at variere *Æ*-Lyden og efter vort *Tykke* give de ovennævnte mangfoldige *Tegn* for samme forskjellige *Udtaler*. Desuden findes jo i den *nygræſke* *Tale* alle disse *J*-er, uden at derfor nogen, som har hørt den, i nogen *Maade* formindsker sin *Roes* over dens *Velklang* og *Ynde*. *Beskyldningen* om en ubehagelig *Piben* kommer altsaa allene fra *Stus* dereftuen og ikke fra noget *Bekjendtskab* med den levende *Røst*.

2. "At efter den brugelige eller *nygræſke* *Udtale* have mange Ord i *Sproget* saa megen *Lighed* med hinanden, at de ikke kunne adskilles, hvilket jo dog er nødvendigt, og altsaa maa være *fleet* hos de *Gamle*, hvis deres *Tale* skal have havt den fornødne

*) Videre herom kan sees i min *danſke* *Grammatik*, 2det *Dyſlag* S. 19-22, og i *Dr. Bredſøderffs* *Prove* af en *danſk* *Retſkrivning* efter *Udtalen*.

Lydelighed." Men hertil svares, deels, at hvor gaves der vel et Sprog, i hvilket ikke ofte forskjellige Ord tilfældigviis kom til at ligne hinanden eller lyde eensdan, og altsaa blot ved Sammenhængen lode sig adskille; andre igjen, som kun i Skrift distingveredes ved Orthografin, i mundtlig Tale ved Accentuationen? og deels, at man i Græssen alligevel ikke ved forandret Udtale vilde forebygge denne Lydslighed, men tværtimod, ved at undgaae den paa den ene Side, geraade i den paa den anden. Hvorledes vil man f. Ex. ved at give η en reen E; Lyd distingvere, naar Plutarch siger *Ἐθῆ καὶ Ἡθῆ*, Eustathius *λέξαι καὶ λέξαι*, eller skille δῆ fra δῆ? Ja forøger man ikke endog uden Nødvendighed Forvirringen, naar man efter vor danske Maade udtaler *ψυχος* aldeles som *συκος*, og deslige. Endskjønt jeg dermed ikke vil nægte, at man ved een eller anden sin Forskjel, i Udtale eller Accentuation, kan have distingveret, *λίμος* og *λοιμός*, *ἡμεῖς* og *ὑμεῖς* og a. d., men neppe ved at udtale *οι* som vort *oi* eller η som e eller æ, hvilket ingen positive eller historiske Grunde kunne bevise; og disse burde man dog kunne anføre, da det ikke er nogen Følge, at fordi Grækerne have distingveret imellem Lydene, de da have gjort det paa samme Maade og ligesaa grovt, som vor Udtale af Græssen gjør det. Og endelig findes jo disse Lydsligheder ogsaa hos Nygrækerne, som dog, saavidt man veed, uden at bruge vore Distinctioner, ret godt forstaae hinanden. See forresten, hvad Erasmus Schmidt l. c. Pag. 668, No. VIII. svarer paa den ovenanførte Grund.

3. "At et Tegns Oprindelse ogsaa bedst maa vise dets Betydning: *ai* kommer af *a* og *i*, maa altsaa betyde *ai*, H af *EΓ* *), og erklæres selv af alle de gamle Grammatikere for at være det for den lange E; Lyd opfundne og antagne Tegnet, ja udtrykkes førend den Tid endog paa Indskrifter ved E, altsaa maa det være e og ikke i." For at affkræfte denne Indvending behøvede vi maaskee blot at gaae til ethvert andet fra vores afvigende Sprog, for at see, hvor forskjellig de samme Tegns Betydning eller den ved deres Sammensætning fremkommende Lyd i forskjellige Sprog kan være; f. Ex. det franske og engelske, hvor *ai* aldrig siger *ai*, men ligesom i Græssen æ; eller dette sidste, hvor *ee* ikke siger e, men i, *ea* ligeledes i, ligesom i Græssen *eas* contraheres til *eis*, udtalt *is*; *ev* i Tydskken udtales *øi*, i Danskken *ø* eller *ev*. Saaledes er det og i Græssen ingen

*) Da denne Oprindelse af Tegnet H turde være nogen kritisk Tvivl underkastet, kan jeg ikke tilbageholde en, som det synes, simplere og rimeligere Conjectur, at det muligen kan være oprunden af H, d. e. tvende Jotaer, forbundne ved en Tversireg, for at vise, at det kun var een Lyd, og vi altsaa havde Diphthongen H, ligesaaavel som AI, EI, OI, TI, HI, ΩI. Skulde det være Tilfældet, da var Oprindelsen til Udtalen af η klar.

Følge, at *i* efter en Vocal skulde have sin egen Lyd, da det meget mere beviisligen, ligesom Latinernes *e*, tjener til at betegne de Mellemlyd, for hvilke man intet eget Tegn havde, saasom *æ* lig Latinernes *æ* Lyden *æ*, *oi* ligesom *oe* eller *ui* Lyden *y*, *ei* Mellemlyden af *e* og *i*, der for vort Øre ikke er forskjellig fra *i*. Og hvad dernæst *η* angaaer, da vil den ovenansførte Indvending endmere bortfalde, naar vi bemærke, først med Erasim. Schmidt, at der fra Overgang til Udtale ikke gjælder nogen nødvendig Consequence, eller at naar *f*. Ex. Terentianus siger: Literam namqve *E* videmus ad *ἦτα* proximam; temporum momenta distant, non soni nativitas, da maa denne Nativitas forstaaes, ikke de identitate men de cognatione; hvilken Fortolkning bliver saa meget rimeligere, som Terentianus levede paa ^{den} Tid, da Jotacismen ikke kan nægtes at have været almindelig, han altsaa ei kan have været Etacist; og for det andet, at *E* og *J*-Lyden i alle de gamle Sprog grændse saa nær til hinanden, at de ofte i Betegningen ikke distingeres, og altsaa forend Distinctionen *η* opfandtes *E* betegnede begge Lyd, baade det korte og det lange til *J* grændsende *e*. Saaledes siger *f*. Ex. Grammatikeren Theodosius: *Ἡ πολλὴν ἔχει συγγένειαν μετὰ τοῦ E, μεγεθύνεται γὰρ τὸ E διὰ τῆς προσθήκης τοῦ I, καὶ πάλιν διὰ τῆς ἀποβολῆς τοῦ I σύντελλεται κ. τ. λ. **); saaledes viser Athenæus **) at *EI* i den ældste Skrift var, ligesom *E*, Tegnet for denne *E* og *J*-Lyd; saaledes alternere i Hebraïsk (·) og (·), og *י* hviler i begge, hvoraf og den lærde Norbergs ***) Bemærkning: *H* respondet vocalibus *Zere* & *Chirek* longo Hebræorum, sibi adeo consonis, ut quid dissonum fuerit, haud facile internosset, qvi utriusqve sono non insvererit &c. og saaledes viser endelig *J*. Lipsius (l. c. Cap. VII.), at ogsaa i Latinen vakler hyppigen baade Udtale og Skrift imellem *e* og *i*, og at Quinctilian selv siger om det græske *ἦρα*: *in Here ultima neqve E neqve I plane auditur *****). Heraf sees altsaa, hvor naturligt det er, (hvad endog Analogien af vort eget Sprog lærer os), at *E* ved at forlænges stiger

*) Theodosius Alexandrinus *περὶ γραμματικῆς*. ed C. W. Goettling, Lips. 1822, Pag. 8.

**) Deipnos. XI, 30 og X, 79.

**) Rudimenta lingvæ gr. a primis suis origg. repetita. Lond. Goth. 1816. p. 5.

****) Flere Beviser, som vi her ikke ville gjentage, findes i mit Program om *ἦτα*, Pag. 10 sq. Og saaledes siger og Villoison *Anecdota græca* II p. 126: Vel apud antiqvissimos Græcos (hvis Udtale det jo er, Erasmanerne ville lære os) τὸ *H* nec *e* nec *i* purum prorsus sonuisse credo, sed hujus quendam fuisse mediam inter utramqve vocalem sonum, ac pro variis et locis et hominibus ad hanc aut ad illam propius accedentem.

i Lyden og nærmer sig ganske til J: Lyden, altsaa let kunde i en ikke nøiagtig distingverende Udtale blive eet med samme. Og at dette virkelig er skeet, lære Grammatikerne Moschopolus og over 1000 Aar før ham Herodian, som i deres Sammenstilling af de lignende Vocallyd (*ἀπ' ἰσοχόου*) der let kunne forverles, som sagt, altid sammenstille η med εἰ og ι, men aldrig med ε, fra hvilket det altsaa i Lyden kjendeligen har adskilt sig. See isvrigt Erasm. Schmidt No. X., I. Pag. 660, og III., IV., V. Pag. 663 sqq.

4. "At Vocalforandringerne i Derivation, Voining og Dialektafvigelser give rimelig Grund for, at de saaledes omfattede Vocaler maae have været beslægtede i Lyden, f. Ex. at η maa have været et æ eller idetmindste reent ε, siden det saa ofte træder i Stedet for α eller ε." Men hvormed godtgjøres det vel, at det omformede Ord altid skal beholde Stamordets Vocal, eller selv engang en dermed beslægtet? Viser ikke meget mere saavel det Græske selv, ligesaavel som alle andre Sprog, at Ordet faaer i sin Omdannelse en anden Vocal, hvilken saaledes endog bliver karakteristisk Deel af den nye Form? Saaledes dannes af λέγω λόγος, af τέμνω ἕταμον og τέτομα, uden at derfor nogen vil paastaae, at ο eller α maa i Lyden have lignet ε; og dog skal η ligne α fordi τιμάω hedder i Futurum τιμήσω! Saaledes dannes jo og i Dansken af finder fandt og fundet, af give gav og Gave, af synge Sang, af binde Baand, af kjende Kundskab og kyndig, uden at derfor dog Noget vil paastaae noget Slægtskab imellem de saaledes forandrede Vocaler. Og hvad i Særdeleshed Omlyden i Dialekterne angaaer, da beviser den snarere imod end for den erasmiske Udtale, saafom det forandrede Tegn jo netop tilkjendegiver forandret Vocallyd, f. Ex. naar μισῶν dorisk skrives μοισῶν, eller καὶ κῆ, da er det ikke de samme Lyd, her ere tilkjendegivne ved forskjellige Tegn, men virkelig Lydsforandring (Mysan, kee eller ki), som fordrede anden Betegnelse. Jfr. isvrigt Er. Schmidt No. II. p. 663 sq.

5. "At Analogien af andre Sprog stemmer mere med den erasmiske, end med den reuchliniske Udtale." Men lad end saa være, hvilket vi her aldeles ikke ville benægte, saa beviser dette dog ligesaa lidet imod Rigtigheden af Nygrækernes Talebrug, som det vilde bevise imod Franskmændenes, at det var mere analogt med tydsk og dansk Talebrug, at udtale ai som ai, aux som aux, ent som ent, end efter de Franskes Maade α, ο, ang. Ethvert Sprog paa Jorden har sine væsentlige Eiendommeligheder i Lyd saavel som i Betegnelser: hvor skulde altsaa det ene blive Regel for det andet, især naar de henhøre til forskjellige Sprogstammer? hvorledes Udtalen af et fremmed Sprog blive Devis imod den Udtale, man finder i Efterkommernes Mæle, som endnu have Sproget, om end forvansket? Eller kunne vi vel af vor danske Udtale bevise, at Engellænderne udtale deres

Sprog urigtigt? og dog ere disse tvende Sprog langt mere beslægtede, end vore nordiske med Græsk. En anden Sag er det, hvor man til Oplysning af lignende Tilfælde eller til at udfinde Grunden til det, der er vist og afgjort, kan bruge et eller andet Phænomen af et heterogent Sprog; f. Ex. naar vi, efterat have bevist, at η hos Grækerne næsten var J , oplyse Næmneligheden deraf ved den mod J stigende Lyd, som et forlænget e , ogsaa i Dansk og især i Engelsk faaer; thi derved bliver Sprogets virkelige Talebrug ikke modsagt, men blot oplyst; og det er ikke til Beviis, men blot til Bestyrkelse af andre Beviser, vi anføre en fremmed Talebrug.

6. "At, om ikke andre Sprog, saa blive jo dog i Latinen, der er saa beslægtet med det Græske, de corresponderende Bogstaver et tydeligt Beviis paa, at Nygrækernes Udtale er afvegen fra deres Forfædres, saasom η udtrykkes ved e , β ved b , ω undertiden ved ai , oi ikke ved i med ved oe o. s. f." Men for ikke at tale om, at de gode Herrer ved dette Argument ligesaa ofte ja endog langt oftere ville komme til at bevise imod sig selv og stadfæste den nygræske Udtales Rigtighed, saasom det græske ω netop i Latinen sædvanligst udtrykkes ved α (ae), og egentlig kun, naar der ved en Diæresis gives $a\acute{z}$, hedder ai ; oi ikke skrives oi , men oe ; ei som oftest gives med i , ja η selv heller ikke sjælden ved i (see mit Program om dette Bogstav Pag. 8–9): ville vi blot gjøre opmærksom paa: at Erasmanerne her slutte af noget, der selv er ubevist og uvist, saasom det slet ikke er afgjort, at de latinske Bogstaver ganske havde den Lyd, vi i vor Udtale give dem; f. Ex. 1) at e altid havde en reen E -Lyd og ikke snarere, især hvor det udtrykte Grækernes η eller ei , ligeledes grændsede nær imod J -Lyden (hvilket f. Ex. sees af Quinctilians Bemærkninger I, 7, om den gamle Skrivemaade heri for here, sibe og qvase for sibi og qvasi); eller 2) at Latinernes ei skulde være udtalt ei og ikke snarere som reent i , (hvilket bevises af Quinctilians Ord sammesteds: diutius duravit, ut e , i , jungendis, eandem ratione, qva Græci ei , uterentur. Quod quidem qvum supervacuum est, qvia i , tam longæ qvam brevis naturam habet: tum incommodum aliqvando; af Priscian som (I, p. 561) siger: I apud antiquos post E ponebatur & EI diphthongum faciebat, qvam pro omni I longo scribebant more antiquo Græcorum; og af Gellius, som Noct. Att. 19, 14 siger, at Grækerne uden mindste Nødvendighed skreve ei for i ; eller endelig 3) at Latinernes oe , som de bruge for oi , skulde være udtalt som vort ϕ , og ikke snarere som y , hvilket sees af Victorins Bemærkning, som i sin Ars grammatica siger: at y er et fremmed Bogstav i Latinen, som man havde indført for at udtrykke det græske Y , da man i Mangel deraf maatte have brugt oe , og skrevet f. Ex. Hoelas istedetfor Hylas, eller u

og skrevet Dsephurus for Zephyrus. Hvormed og stemmer Skrivemaaden i de ældste Inscriptioner, hvor usum er udtrykt ved oesum og oisum, curavit ved coiravit, munerera ved moenera, liber ved loeber, pilumai popli ved pilumnoe poploe; eller i deriverede Ord, saasom pomoerium af moerus eller murus, punio af poena, Punicus af Poenus, ja endog Evius af evoe, *évol*, altsaa ventelig udtalt evi; hvoraf sees, at selv Latinernes u har været udtalt finere, som y eller endog i, saa at deraf endog Forandringen af maxumus og optumus til maximus, optimus o. d. let lader sig forklare. Er det altsaa af disse Exempler klart, at de latinske Bogstaver ikke engang selv have den Lyd, vi forbinde med dem, hvor vilde vi da deraf kunne gjøre rigtig Slutning til de græske Tegns Betydning? ja beviser ikke meget mere den Betydning af dem, som vi nu have seet at være den rette, i mod Erasmus og for Neuchlin?

7. "At Betegnelser af Dyrenes Lyd jo maa afgive sikke Data til at kjende de deri forekommende Bogstavers Betydning, fordi disse Lyd jo ikke forandre sig med Tidene og i alle Egne af Jorden maa være de samme. Naar altsaa Kratinus udtrykker Faarenes Brægen ved βη βη, eller Kristophanes Hundenes Gjsen ved αῦ αῦ, beviser dette, at η maa have været æ, ikke e eller i, og υ u, ikke v eller f." Dette er et af de meest yndede Beviser. Men hvo kan vel med Bogstaver bestemt angive Dyrenes uarticulerede og uklare Lyd? Og hvor forskjellige kunne ikke disse være selv hos samme Slags Dyr, eftersom disse ere gamle eller unge, af en eller af en anden Art og Race? hvor forskjellige kunne de ikke fremdeles baade opfattes af de Hørende og udtrykkes af de Efterlygnende? f. Ex. Hundenes Lyd kunde Een maaskee udtrykke ved vov vov, en Anden ved vav vav, en Tredie ved af af, en Fjerde paa en fjerde Maade; og onomatopoietisk siger man jo om somme at de gjøe, om andre at de bjæffe, paa Latin Intrare, paa Tydsk bellen, — og altsammen med lige god Grund. Faarenes Lyd udtrykke Grækerne ved βλάζω, Latinerne ved balare, Tydskerne ved blækken, og det kratiniske βη udtrykkes af Varro ved me; og dog vil vel Ingen deraf slutte, at det græske η skulde betyde baade e, a, ø, eller β have lydet som m; for ikke at tale om det Maadehold, Smagen byder at iagttage ved slige Lyds Imitation. Og hvad det især paaneraabte kratiniske βη angaaer, da taler netop baade Eustathius og Evidas for, at η her ei kan være æ, saasom de begge bemærke det som en Synderlighed hos Attikerne, at de ikke udtrykte Faarelyden ved βαι (o: efter deres Udtale som bæ eller væ), men ved βη (o: bee eller vee). See isøvrigt om denne Sag, Er. Schmidt X, 1 p. 661 fg. samt mit Program om Eta p. 19—24.

8. "At Navnet Diphthong (Ævelyd) jo aabenbar tilkjendegiver en Forening af to Lyd, som begge maae kunne høres, da det ellers ikke var en *διφθογγος*, men maatte have heddet *διγγραφος*. Dette skeer naar vi sige ai, ei, oi, men ikke naar Nygrækerne blot med enkelt Lyd sige æ, i, i." Men ogsaa denne Grund maa falde bort, naar vi bemærke, at selv om de Lyd, som Alle ere enige om at være enkelte, saasom om det græske *ou* og det latinske *ae* og *oe*, bruge jo Grammatikerne fra de ældste Tider af det Navn Diphthong (Ævelyd), hvilket de jo ikke kunde have kaldet dem, dersom der, med dette Navn skulde tilkjendegives tvende særskilt hørte Lyd, ligesom denne Adskillelse, hvor den fandt Sted, gjerne betegnedes ved *Trema*, hvilket ellers havde været ufornuødent, f. E. *Taios* fordi det var *Cajus*, ikke *Cæus*. Rigtigere vil derimod Ordet *διφθογγος* saavel svare til sin *Etymologie* som passe sig paa alle de Lyd, der med dette Navn betegnes, naar man derved forstaaer "en enkelt Lyd, som indbefatter tvende andre, i hvis Midte den staaer, eller, om man vil, en Blanding af begge til een Lyd. Saaledes er da *ai*, ligesom Latinernes *ae*, Tegnet for den af Lydene *a* og *i* (eller *e*) bestaaende Mellemlyd *æ*; *oi*, ligesom Latinernes *oe*, Tegnet for den mellem *o* (eller *u*) og *i* (Latinernes *e*) liggende *y* *), eller Grækernes *υ*, hvormed det ofte bruges ifleng, og ved at udtales enkelt, næsten blot *i*; og *ei* endelig Tegnet for Mellemlyden af *e* og *i*, men som vi ingen Betegnelse have for, da selv vort Øre ikke kan adskille den fra et blot *i*. Og med dette Begreb af Diphthong, hvorom og kan sees J. Lipsius de pronunt. l. lat. C. XI, samt Meidlinger Pag. 21, stemmer og aldeles den tydelige Forklaring, Sextus Empir. adv. Gramm I, 5, giver derover, hvorom nærmere i næste §. Herved løses altsaa den hele Vanskelighed, hvorledes man skal forene Betegningen, som dobbelt, med den enkelte Lyd, der i græsk og latinsk, ligesom i fransk og engelsk **), Udtale forbindes med samme; og det er klart, at kun et falsk og af vore nyere Sprog udledt Begreb om Navnet Diphthong har fremavlet den ovenansførte Indvending. Jvf. og Er. Schmidt X P. 671.

9. beraabe Erasmianerne sig ihenseendetil Udtalen af *η* paa Grammatikernes og Klassikernes Vidnesbyrd, i det de anføre Dionys. Hal. *περὶ συνθεσ. ἰσοματων* 40, og et Par Steder i Platos *Cratylus*; men da det første Sted kun omhandler Lydens Dannelse inden i Munden, og klassificerer *η* efter sin Euphonie imellem *α* og *ω*, men iøvrigt ikke

*) Ogsaa Lydkerne udtrykke jo den af begge sammensatte Lyd med Dobbelttegnet *ne*, f. Er. Ueber (über).

***) Hvor lidet man kan slutte af Betegningen, sees især af det engelske Sprog, hvor ofte Dobbeltlyden tilkjendegives ved *et*, Enkeltlyden ved to Bogstaver.

giver noget tydeligt Begreb om dets Udtale, og de platoniske Steder ikke sigte andet, end at η er μεγαλοπρεπέσεων i Lyden *), end ι eller ε, saa er her ikke allene alt for ubestemte Data til at slutte noget af mod en Udtale, som andre Grunde saa helligt bekræfte; men der bevises endog i alt Fald intet mere deraf, end, hvad vi ikke nægte, at η ikke var fuldt J:Lyd, men længere og klarere; ingenlunde derimod, hvorledes det virkelig lød. Og overhovedet er den lille Modification af den ene E:Lyd for enkelt og ubetydelig en Gjenstand til deraf at dømme om Udtalen i det hele, eller, hvad der er det vigtigste, om Diphthongernes Udtale. Jvf. isærligt mit Program om Eta S. 21—23.

10. Endnu staar et Argument tilbage, som jeg maa undre mig over at ingen Erasmianer, det jeg veed, har betjent sig af, da det dog vilde være et af de allerkræftigste, og som jeg derfor selv vil forsyne dem med; nemlig "at ved Diphthongerne αι og οι give saavel Kraftis og Contraction, som Ordets Overførelse i Latinen, og endelig undertiden selv Inscriptioner, Grund til den Formodning, at den første Vocal (α og ο) har været udtalt med sin eiendommelige Lyd af α og ο, og altsaa ι, omendstjænt kun svag, dog allene for sig; f. Ex. i κακει af και εκει, i ἄλλοι af οι ἄλλοι, i γελῶ af γελαοι, i poësis af ποιησις, i ἐποίησαν for ἐποίησαν, kan αι ej have lydet som æ eller οι som i, da deraf ikke kunde være fremkommet de her forekommende α, ω, ο. Men endstjænt denne Bemærkning ved første Pilekast kunde synes at afbevise den reuchliniske Udtale, saa beviser den dog endnu slet intet for den erasmiske, da αι:α, οι:α, α:οι, eller οι ligesaa lidt kan skjønnes at ville med Sammentrækning give Lydene α eller ο. Her er nok altsaa ingen anden Udvei tilovers, end at antage, hvad og andetstedsfra bestyrkes, at Ω: og J:Lyden for αι og οι ere Frembringelser af den finere og dannede, især attiske, Udtale, da derimod den Udtale af α og ο eller u, som ligger til Grund for Kraftis, Contraction, de latinske Ord, og Indskrifternes Bogstavering, maa have været den raare og ældre æoliskdoriske, der, som bekendt, hyppigen havde disse grovere Lyd, hvor intet ι lød med, f. E. σουν for σου, ε for η, og af hvilken saa mange latinske Ord ere dannede. Kun da disse Lyd forfinedes, betegne man dette, ved det tilføiede ι, saa at af α opstod αι lydende æ, og af ο, οι (ui), lydende y eller i. Saaledes kunde altsaa i den dannede og attiske Tale det ældre φαεκι blive til φακι, ho:alli til hollι, ligesom ellers α-ε bliver til α, ο-α til ω, da al græsk Sammentrækning bestaaer i, at den ene Vocal supprimerer den anden**).

*) At ved dette μεγαλοπρεπέσεων og μέγαρα γράμματα vel ikke forstaaes andet, end den større Klarhed og Euphonic, som Længden giver denne Vocal, fremlyser af D. H. XIV. 95.

***) See mit Program om Vocalcontractionen i det græske Sprog. 1820.

Og endelig 11. naar de beraabe sig paa det nygræske Sprogs bekjendte Forvansking, som et afgjort Beviis paa Udtalens Fordærvelse, hvad kan da være en mere falsk Slutning, hvad en større Confusion af Stridspunktet, end den, hvorved man forveksler to saa aldeles differerende Ting, som Udtalen af Ordene og Udtalen af Bogstaverne, og troe, at fordi Sproget i mange Henseender kan være forvansket, Lydbetegnelsen og nødvendig skulde være det. Men det sidste er ingenlunde nogen Følge af det Første. Tværtimod beviser den forandrede Skrivemaade hvergang Ordformen eller Ordets Udtale er forandret, at man ikke har tillagt Tegnene en anden Betydning, da de ellers ikke havde behøvet at forandre dem; hvilket vi nedenfor §. 3 skulde see nærmere forklaret.

Dette er nu, saavidt jeg har kunnet finde eller erindre, de væsentligste Argumenter *), som Erasmus eller hans Tilhængere anføre for den Mening, at den nygræske Udtale skulde være fordærvet, og den derimod, som de efter hollandsk, engelsk, tydsk eller dansk Udtale af Tegnene have etableret, være den, som de gamle Grækere i deres Literaturs classiske Periode have brugt. Men har jeg i at gjendrive disse ikke forseilet Sandheden eller forsømt noget andet af Vigtighed, som de kunde anføre, da er den nygræske Udtales Rigtighed allerede negativ beviist. Thi naar ingen af de Indvendinger, der er gjort eller kunne gøres imod dens Rigtighed eller Overeensstemmelse med den gammelgræske Udtale af de endnu brugelige Tegn, holder Stik, eller det ikke kan bevises, at den er forandret, da har den jo allerede som en gennem Secler herskende Brug, det fuldkomneste Præjudicium for sig, og er efter alle philologiske Retssætninger uantasteligen høvdet.

§. 2.

Dog end ikke ved denne negative Retfærdiggjørelse af den helleniske Talebrug behøve vi at blive staaende. Selv mangt et positivt Beviis kan der endnu, uden al Gising eller kunstlet Slutning, anføres for, at den Betydning, Bogstavtegnene endnu have, var i Oldtiden aldeles den samme, og ved historiske Grunde den rimelige Formodning bestyrkes, at Udtalen af de Ord, som endnu ere uforandrede i Sproget, og som ud-

*) Skulde jeg muligen have forbigaaet et enkelt Moment, da vil jeg henvise til de andre ovennævnte Forsvarere af den reuchliniske Udtale, og især til Meidlingers Afhandling og mine forhen udgivne Programmer, hvis Argumenter jeg her saa vidt muligt har undladt at gjentage.

gjøre den største Deel deraf *), ligesaa tidt, som deres Form og Betegnelse, er forandret. Og lad da end et enkelt af disse Beviser hos en haardnakket Scepticus betvivles, dets Forkastelse bliver dog endnu intet Modbeviis **), saasom der endda altid bliver nok tilbage, og deres Samstemning endydermere selv bliver et kraftigt Beviis. Thi hvor der ingen antagelige Beviser er imod Sagen, og endeel for den, der kan den dog vel ansees for afgjort. Disse positive Beviser ere da

1. Lydsliigheden mellem Ord af forskjellig Orthografie, naar nemlig den Vocal eller Diphthong, hvis Lyd man er i Tvivl om, ogsaa udtrykkes ved et andet Bogstav, hvis Betydning man kjender, f. E. *ai* ved *e*, *oi* ved *o*, *u* ved *i*, eller naar *i*, *ei*, *η*, eller *β* og *υ* afveksle med hinanden; naar der fortælles, at Lydsliigheden har givet Anledning til Ordspil eller to forskjellige Ords Forveksling, eller at tvende forskjellige skrevne Endelser have været Niim eller Echo af hinanden o. d. Thi da er det Beviis paa, at de deri forekommende Bogstaver, især Vocaler, have været udtalte eensdan, i det mindste kun med saa fin en Forskjel, at den neppe kunde bemærkes. Af dette Slags ere nu først de mangfoldige *παρηχῆσεις* (Assonanser, Lydsliigheder), som Eustathius anfører os i Anledning af Iliadens 1, 406, hvor *ὑπέδδισαν* og *ἐπ' ἔδησαν*, begge udtaltes edhisan; og saaledes siger han, ogsaa om *ἦρει* og *ἠρη* (Tri), *πίθεσθε* og *πίθεσθαι* (pithesihæ), *κινός* og *καινός* (kænos), udtrykkeligen, at de have ganske den samme Lyd (*ἐν διαφόρῳ γραφῆ τὸν αὐτὸν ἦχον ἔχουσι*, og *παντελῶς ἦχῶσι ταῦτόν*, og *τὰ αὐτὰ κατὰ τὸν ἦχον εἶσι*), men blot ere forskjellige i Mening og Skrivemaade. Eller vil man have Beviser fra en ældre Tidsalder, da forvirrer Hesychius *λείαν* (Bytte) med Adverbiet *λίαν* (meget) og raader at skrive *λείριον* med *ει* og ikke med *ι* (see Progr. om Diphthongerne Pag. 11); og Theon anfører til Exempel paa en Forskjel, der kun ligger i Sammensætningen og Adskillelsen, *ἀλλητρὶς πεισσοῦ* og *ἀλλητρὶς παῖς σοῦ* (pesusa og pæs usa). Det samme er Tilfældet med Diogeneſes Spørgsmaal til en Thy i Badehuset, om han kom *ἐπ' ἀλειμάτιον* eller *ἐπ' ἄλλ' ἰμάτιον*, hvor Bittigheden just ligger i at begge udtales eens (alimation). Ligeledes fortæller Dio Cassius, hvilken Ulykke det under Nero blev til for en Mand, at hans Tilnavn *Ποιητικός* havde saa megen Liighed med *Πυθικός* (ο: Pyiicos med Pythicos), og Cicero lærer os,

*) See Gregoriusens fransk-græske Lexikon, Paris 1809, og dets Fortale.

**) Der ligger altsaa intet Beviis imod den græske eller for den danske Udtale af sproget, naar Rec. i den danske Literaturtidende l, c. erklærer de to Beviser af Callimachos og Thucydide for ugyldige, om det endog var stæet med mere Grund, end det er.

at der i Lyden ingen Forskjel var imellem *βίβη* og *βίνη*, *καυνέας* og *cave ne eas* *). Heraf seer man altsaa, at den saakaldte reuchliniske Udtale har fundet Sted endog før Christi Fødsel, ja selv paa Diogeneses, d. e. Alexander den stores Tid, og at man da udtalte *η* og *ει* som *i*, *αι* som *α*, *οι* som *ο*, og *αυ* som *av* eller *af*. Og maae nu disse Exempler ikke ligesaa meget bestyrke, som omvendt bestyrkes af Callimachoses *ἄλλος ἔχει*, der anføres som Echo af *ναίχι καλός*, hvilket vel formedelst Pentametrets Fodmaal, ikke kunde sættes i samme Orden som i Hexametret, men reent vilde høre op at være Echo og Epigrammet altsaa tabe sin hele Pointe, dersom de mod hinanden svarende Ord ikke vare udtalte *næchi* og *echi* **); for ikke at tale om den Uvisshed, hvori Thucydid

*) Udførligere omhandles alle disse Steder i mit Progr. om de græske Diphthonger Pag. 11 og 14—15. Hvortil vi endnu kunne føie den Sandsynlighed, at i Ciceros Brev til Atticus (1. 1, 4) kan den uforklarlige Læsemaade *ἡλίου ἀνάθημα* være kommen deraf, at han har dicteret sin Haandskriver *illius* (i det gamle Sprog og daglig Udtale *illin*) *ἀνάθημα*, og at denne, da det sidste Ord var græsk, havde antaget det første for ogsaa at være det, og altsaa skrevet *ἡλίου* for det ligelydende latinske *illius*.

**) Dette Argument, som dog de største Philologer, s. Ex. Bentley og Herrmann o. fl., have fundet uimeddødeligt, søger sin Modpart i Litteraturtidenden (l. c. Pag. 254) at stille sig af med ved følgende Hypotheser: 1) at Callimachuses Udtale *ma a s k e e* ikke har været rigtig, fordi han var en Cyrenæer. 2) at, fordi Echoet ikke er ganske nøiagtigt i *καλός* og *ἄλλος*, derfor ere vi berettigede til at antage den endnu større Unoiagtighed at *echei* skulde have rimet sig paa *naichi* ligesaa godt, som ellers hos Dehlsenschläger Vej paa *Maj!* og 3) at det er uvist, om *ἔχει* hører med til Echoet, eller om Digteren ikke dermed blot har udfyldt Echoets Svar." Endskjønt det Sogte heri vel sagtens vil falde enhver kyndig Læser i Minene, turde det dog ikke være overflødigt til lidt nærmere Droskning deraf at anføre: ad No. 1: at *deels* var Cyrene en græsk Colonie, hvor græsk Kultur og Videnskabelighed i hoi Grad herskede, og græsk Sprog oprindelig var Modermaalet, af hvilket der ikke, det jeg veed, hos de Gamle nævnes nogen særegen cyrenæisk Dialect, undtagen i enkelte hos dem brugte Ord, og dog vilde det vist være bleven bemærket, om de havde haft en fra de øvrige Grækere saa væsentlig afvigende Udtale, som den, at sætte enkelte Lyd, hvor de Andre udtalte dem dobbelte; *deels* er det jo intet mindre end sandsynligt, at Callimachus, som en saa dannet, lærd og anseet Grammatiker, der havde sin Underholdning i Museet og levede ved Ptolemæernes Hof, skulde, om end Almuen i hans Fødeegn havde haft en vrang Udtale, i et Digt, som var skrevet for dannede Læsere, have grundet en Wittighed paa en Udtale, som man kun forstod i Cyrene; og *deels* endelig vilde det være en Gaade, som man maatte bede vor Rec. løse os historisk, hvorledes denne cyrenæiske Egenhed skulde, naar den ei havde hjemme i Græken, saa snart efter have udbredt sig over det hele Hællas og være bleven almindelig Sprogbrug. Ad No. 2: at ligesom det i Almindelighed ikke

fortæller at Athenienserne vare, om Draklets Svaadom om Limos skulde betyde λιμός (Hunger) eller λοιμός (Pest), hvilket sidste og Schneider i sit Lexikon anmærker at være det samme som λύμη, hos Hesychius λοιμή *). Men da Lydsliigheden her mere maa bevises af de andre Grunde, end selv, ved den forskjellige Fortolkning, Stedet kan modtage, er bevissende nok, maa dette Argument gjerne indtil videre bortfalde. Iøvrigt bestyrkes disse Grunde endnu mere, naar man træffer Ord, som synes at være de samme, kun skrevne med forskjellige Tegn, saasom λογός og λόγος, som λοιμή og λύμη, νάββα og ναύλα, ἦκω og ἴκω (ἰκνεομαι), ἦμεν og ἴμεν, ἦδε og ἴδε, ἴδου (kort) og εἶδου (langt), ἴκελος og εἴκελος, λάβρος og λαῦρος, Δαβίδ og Δαυίδ, o. s. fl. i hvilke den samme Udtale af de forskjellige Tegn rimeligt synes at have foranvaget begges Brug især, ligesom naar vi i Danstien skrive mange Ord baade med α og ε, baade med ο og υ. Dette er altsaa for det første et Beviis, imod hvilket Erasmus intet lignende har at anføre og ikke kan tilintetgjøre, uden ved at cassere alle de Steder, hvor saadan Lydsliighed finder Sted.

er let at indsee, efter hvad logisk Regel man rigtigheden stutter fra den mindre Unoagtighed til den større, saaledes er der og i Særdeleshed stor Forskjel paa, om der hos en nyere Digter kan blandt en Mængde Riim indløbe et enkelt mindre ægte, især for Kjøbenhavnere, som ikke sjælden udtale ei som aj, (en Forskjel der desuden ei heller er saa stor, som den mellem α og ai, i og ei, altsaa to i eet Ord), og om derimod hos en Digter i de gamle Sprog det eneste Riim eller Echo, hvori Epigrammets hele Birtighed skal ligge, er aldeles forfeilet. Og endelig ad No. 3: at der, hvis ἔχει ei skulde høre med til Echoets Svar, vilde være ligesaa lidet Mening deri, som der skjønes at være i denne Indvendning selv. Dog det Ugrundede i sin Mening har vel Rec. selv følt, da han til Slutning indrømmer, at den nygræske Udtale allerede kan have begyndt at danne sig til Callimachus's Tid, og saaledes tilskaaer denne Udtale en Ælde af over 2000 Aar; hvilket er Alt hvad man kan forlange.

- *) Dette er det andet af de to Argumenter, ved hvis Modsigelse Rec. troer at have fuldfæstet den reudglinste Udtales hele Rigtighed; og er hans Modsigelse her for saavidt antageligere, som den dog grunder sig paa en anden mulig Forklaring af Stedet hos Thucyd. Imidlertid vil dog Rimeligheden af de to forskjellige Meninger om Drakelsvaret altid blive des større, jo ligere begge Ordene i Udtalen vare hinanden; endskjønt jeg og for min Deel gjerne vil troe, at de to Ord, da de saa ofte nævnes sammen (λιμός και λοιμός, ligesom ἔστη και ἦσθη o. d.) ikke kunne have været udtalte fuldt eensdan, men maafee distingerede ved en sin Nuance, saaledes som den, der ventelig var imellem υ (hvormed ο: var eet) og ι. Gr. enten limos og lymus, eller maafee endnu snarere som limmos og limus. Jfr. Progr. om Diphthongerne S. 15, Anm. *), samt her nedenfor i Slutningen af næste Side.

2. Utaalige Steder, ofte hele Indholdet, af græske grammatiske Skrifter, hvis Tændents er orthografisk, saasom ikke blot af Basilii erotemata gramm. (hvor f. Ex. bemærkes, at Ord, som begynde med $\beta\epsilon$, $\nu\epsilon$, $\chi\epsilon$ skrives med ϵ $\psi\iota\lambda\omicron\nu$, undtagen $\beta\alpha\iota\rho\delta\epsilon$, $\nu\alpha\iota$, $\nu\alpha\iota\chi\iota$, $\chi\alpha\iota\rho\omega$ o. fl. Adjectiver paa $\iota\omicron\varsigma$ med ι , undtagen $\zeta\eta\rho\epsilon\iota\omicron\varsigma$ o. fl. Ord som begynde med Lyden υ , alle med Tegnet υ , uden $\kappa\omicron\iota\lambda\omicron\varsigma$, $\chi\rho\omicron\iota\alpha$ o. fl.); samt af Man. Moschopulus $\pi\epsilon\rho\iota$ $\sigma\chi\epsilon\delta\delta\omega\nu$, hvorom nærmere nedenfor; men endog langt tidligere, nemlig allerede i det 2det Aarhundrede, af den berømte Grammatiker $\mathcal{E}\mathcal{L}$. Herodianus, af hvem vi have et Werk under Titel $\mathcal{E}\pi\iota\mu\acute{\epsilon}\rho\iota\sigma\mu\omicron\iota$ s. Partitiones, først udgivet af Boissonade, i London 1819. Begge disse sidste Skrifters Hensigt er, ligesom i nysanførte Steder af Basilus, at lære Læseren, hvorledes eenslydende Stavelses skrives forskjelligt i forskjellige Ord; hvoraf man altsaa og tydeligen kan see, hvilke Vocaler eller Diphthonger der have lydet eens, eller hvad Lyd deres Tegn have udtrykt. Saaledes vises her f. Ex. at Lyden $\gamma\epsilon$ skrives med ϵ , undtagen i $\gamma\alpha\iota\alpha$, $\gamma\alpha\iota\sigma\acute{\omicron}\varsigma$ o. d. Lyden $\gamma\iota$ med ι , undtagen i $\gamma\eta$, $\gamma\eta\delta\omicron\rho\mu\alpha\iota$, og de med Diphthongen $\epsilon\iota$ skrevne $\gamma\epsilon\iota\tau\omega\nu$, $\gamma\epsilon\iota\sigma\acute{\omega}$ o. fl.; at $\delta\epsilon$, som begynde med $\delta\upsilon$, skrives med υ , undtagen $\delta\omicron\iota\nu\eta$, $\delta\omicron\iota\mu\acute{\alpha}\tau\iota\omicron\nu$ o. fl. hvilket saaledes bestandig forstattes hele Alphabetet igjennem, og altsaa tydelig viser, at $\alpha\iota$ var i Udtalen ganske liig med ϵ (altsaa vort α), η med $\epsilon\iota$ eller ι (men aldrig med ϵ), samt $\omicron\iota$ med υ o. s. fl., altsaa atter et Beviis for den reuchliniske Udtale, hvortil den erasmiske Theorie ikke kan vise Mage. Thi vel kan det ikke nægtes, at Herodian paa sine Steder er, som Boissonade viser, interpoleret, hvilket jo ved det Slags Arbejder, hvor der, Mærningen usfadt, altid kan sættes flere Exempler til, let lod sig gjøre for en Afkriver; men at det hele Werk skulde være nægte og saaledes sat i Stedet for de $\mathcal{E}\pi\iota\mu\acute{\epsilon}\rho\iota\sigma\mu\omicron\iota$, som Herodian skal have skrevet, er en Formodning, som mangler al kritisk Sandsynlighed og allene grunder sig paa den Forudsætning, at den her fulgte Udtale kun skulde være den senere Tids og aldeles fordærvet, hvilket da idetmindste først maatte tilstrækkelig bevises. Men vijt nok fortjener dette med Boissonade at bemærkes, at Lyden af de to $\alpha\upsilon\tau\iota\varsigma\omicron\iota\chi\omicron\iota$ υ og $\omicron\iota$ her siges at være den samme, men derimod opføres forskjellig fra ι , η , $\epsilon\iota$, hvilket samme finder Sted baade hos Svidas og Moschopulos, saa at Lyden af υ og $\omicron\iota$ maa have havt en fin Nuancering, hvorved den skillede sig fra ζ : Lyden, maaskee været udtalt lidt fyldigere henimod vort y , en Forskjel, som i Nygrækernes almindelige Sprog enten ikke næagtig iagttages, eller af os ikke kan bemærkes, ligesom det maaskee heller ikke engang er slect af Romerne, som ofte udtrykte $\omicron\iota$ med ι , f. Ex. $\mu\alpha\epsilon\rho\iota$ $\kappa\alpha\mu\pi\iota$, $\mu\alpha\kappa\rho\iota$ $\kappa\acute{\alpha}\mu\pi\omicron\iota$ hos Strabo 1, 5 og fl. see ovenfor §. 1, No. 6.

3. Andre bestemte og tydelige Forklaringer hos de ældre Grammatikere og andre Skribenter. Af disse kunne vi fornemmelig anføre Stedet af Sertus Empiricus, adv. Gramm. I. 5, som fuldkommen afgjørende. Efterat Forf. nemlig har forklaret, "hvad et *στοχέον* (Element, Enkeltlyd) er, nemlig en Lyd, som ikke bestaaer af Dele, da det vilde være urimeligt at sige, at noget Element kunde være dobbelt", viser han først, at *α, ι, υ, ε, η, ο, ω*, ere saadanne Elementer, og vedbliver dernæst saaledes, "at der efter nogle Philosophers Mening endog maa blive flere Elementer, som have en forskjellig Lyd fra de Elementers, der sædvanlig anføres, nemlig *αι, ου* o. desl. Element er nemlig det, som har en usammenfat og eneste Lyd, saasom *α, ε, ο*, og de øvrige. Og da nu Lyden *αι* og *ει* er enkelt og eensformig, maa disse ogsaa være Elementer *). Thi en sammensat Lyd vedbliver ikke til Enden saaledes, som den først lød for vort Øre, men bliver i den fortsatte Udtale forskjellig; den enkelte derimod, og som virkelig kan regnes imellem Elementer, bliver fra Begyndelsen til Enden eensdan. P. f. Ex. er intet Element, fordi den Lyd begynder med *ρ* og ender med *α*. Men ved *αι* finder intet Saadant Sted (*ἴδιον ἐστὶ τοῖστων*): den Egenhed i Lyden, som høres i Begyndelsen, høres og i Enden." (Altsaa ikke først *α* og siden *ι*, hvilket vilde være Tilfældet, naar det var vor danske Lyd *ai*, men fra først til sidst Enkeltlyden *α*. Og det samme siger han at være Tilfældet med *ει* og *ου*: "da de beholde samme Lyd fra først til sidst, maae de og være Elementer **). Forfatteren taler, vel at mærke, her kun om Lyden, ikke om Tegnet, som jo ikke er enkelt. Dernæst kunne vi mærke Stedet i Plutarchs Sympos. 9, 3, hvorom see mit Progr. om Diphthong. Pag. 12 fg. thi maa det end i Henseende til de Diphthonger, som ende med *ι*, oplyses af dette Sted hos Sertus, at *ι* som Medlydende (*συμφωνῶν*) efter Vocaler, ikke, som hos os, giver Lydene *aj, ej, oj,*

*) Altsaa samme Argument, hvorved vore Skribenter over Læseunderviisningen have beviist, at vort *Æ* ei bør prononceres *a·e* men *α*.

***) Paa dette Sted hos Sertus kunde man ønske, at den gode Recensent, som i Litteratur-Tidenden l. c. saa dristig paastaar, at alle Argumenter for den reuchlinke Udtale kunne gjendrives, vilde forsøge sin Kunst, saafremt han ellers kan gjøre det, inden at underkjende Sertus, som hist Kallimachus, eller at flyde sig tilbage under en endnu fjernere Tidssalder. Thi med den, der vil paastaae, at han, skjøndt dansk Mand af det 19de Aarhundrede, bedre kjender det græske Sprog's ældre og særegne Lyd, end de lærde alexandrinke Grammatiker fra det 2det Aarh. efter Chr. ja endog fra det 3die før Chr. og at nuværende dansk Bedtægt er rigtigere, end hvad de udtrykkelig lære, — med ham lader der sig vist nok ikke disputere. *Huic nihil intra est olivam, nil extra est in nuce duri.*

men ved Sammensmeltning med samme Mellemlydene α , i , y : saa er det derimod i Henseende til de Diphthonger, som ende med v , klart, at dette sidste er Consonanten v , ikke Vocalen u , og altsaa bekræftet, hvad vi og af andre Steder see, at av , ev , yv , ov , have været udtalte av , ev , iv , ov , eller, hvad næsten er det samme, af , ef , if , of , som Nygrækerne sige; hvilket og er forklarligt af vor egen Tale, hvor v i Enden af Stavelsen foran en Consonant gaacr over til f , saasom skrive Skrift, have havt (udtalt haft), grovt udtalt som groft, lavt som laft o. d. Og at endelig i subscriptum har været uhørligt, sees af Strabo 14 Pag. 648 hvor det hedder: πολλοὶ χωρὶς τῆς i γράφουσι τὰς δοτικὰς (οἶον μέση, θεῶ) καὶ ἐκβάλλουσι γὰρ τὸ ἔθος φυσικῆν αἰτίαν ἐκ ἔχου *), hvortil og kommer i Henseende til v Athenæuses Vidnesbyrd, som siger: παραπλησίως δὲ καὶ τὸ v γράφουσι, ὅταν καὶ κατ' ἀπὸ μόνου ἐκφωνῶνται, καὶ ὅταν συζευγνυμέναι τῆς i ᾠται. Men skulde man nu dog endda ikke, uagtet disse Vidnesbyrds Tydelighed, ville tillægge dem Gyldighed nok, fordi de meest ere fra det andet Aarhundrede og altsaa ikke naae ganske op til den græske Videnskabeligheds gyldneste Periode, endskjønt der kun er liden eller ingen Grund til at troe, at Udtalen i den Tid skulde være saa udartet, at man ikke engang skulde kjende den gamle Udtale: saa kunne vi selv fra den attiske Literaturs blomstrende Periode, endog før Thucydides (hvis Udtale af $\lambdaοιμὸς$ altsaa derved endog bekræftes) fremsille et grammatisk Vidnesbyrd, som vel vil kunne tilintetgjøre den hele Vantro. Og dette er — for ikke engang at gjentage Diogeneses ovennævnte Ordspil om Vadetyven — af Dramatikeren Kallias, som endog var ældre end Strattis, og hvem baade Euripides og Sophokles havde efterlignet. Denne Digter havde, efter Athenæus's Beretning (Deipnos. X, 79) skrevet et Drama betitlet Γραμματικὴ Θεωρία, i hvis Prologus først angives de særskilte Elementarlyd, ligesom hos Sext. Empir. men iblandt hvilke istedetfor e nævnes ei og istedetfor o nævnes ou , hvilke to Diphthongtegn Athenæus og et andet Sted **) bemærker, at være brugte i den ældste Skrift baade naar Vocalen udtaltes i sin egen Betydning og naar det var Diphthong (o : baade som e og som Mellemlyden af e og i); ligesom og Eustathius i 3rd: holdet af Iliaden O siger: ὅτι δὲ τὸ O σοικεῖτον OY ἐγράφετο, κατὰ καὶ τὸ E EI, δηλοῖον

*) Saaledes skreves og Dorer og Eoler Dat. sing. f. $\epsilon\gamma$. Ὀμήω, σόφω, uden i , jvf. Grammatikeren i Bekkeri Anecd. 3 p. 1187, og Sext. Emp. adv. Gramm. c. 9, som siger, at der kan questioneres, om man til Dativet skal føie i , hvilket der jo, hvis det høretes, imet Særgsmaal kunde være om.

**) Deipnos. XI, 30, p. 467 i Casaub. udg. jvf. Schweighäuser's Commentar til Athenæus Vol. 5, p. 566 samt Boeckh. Staatshaushalt. der Athener, 2ter B. S. 395.

οἱ παλαιοί. Heraf indlyser altsaa, at *ei* ligesaa vel som *ou* allerede den Tid, i den meest uddannede attiske Udtale, før Sophocles og Euripides, har været en blot enkelt Vocallyd eller et Element, *σοιχέτον*, som Grammatikerne kalde det. Det samme sees endvidere af den i det paafølgende Chor og Antistrophe forekommende Stavning, hvor Forf. lader *β-ει* sige *βε*, *γ-ει* *γε* (ventelig med en Lyd nær mod *i*); og ligeledes af den efter Choret følgende Vocalrække *α, ει, η, ι, ου, υ, ω*, hvor ikke allene intet andet *ε* og *ο* forekommer end *ει* og *ου*, men Forf. endydermere bemærker, de *ε* *ο*, at Vocallydene *ει, ου, υ* og *ω* allene benævnes med de Lyd, de have altsaa *ει* som *ε* eller *i*; derimod de tre andre *α, η, ι*, kaldes, ikke med deres blotte Lyd, men *ἄλφα, ἦτα, ἰῶτα*, hvoraf sees, at Tillæggene *μικρόν, μέγα, φίλον* (til *ο* og *ε*) ere senere grammatiske Benævnelser; og de *ε* *ο*, at disse Vocaler vel ere syv særskilte, dog ikke i Lyden, men allene i Quantiteten (*ἐν μέτροις μόνον*), at det altsaa fornemmelig kun er i sidste Henseende, at der distingeres imellem *ε* (*ει*) *ι, η*, og imellem *ο* (*ου*), *υ, ω*. At ogsaa Skrivemaaden i ældre Inscriptioner stemmer hermed, skulle vi nedenfor nærmere see. Her kunne vi altsaa slutte dette, at *ει* og *ου* ere simple Vocallyd eller Elementer, det sidste upaatvieselig udtalet *u*, hvilken Lyd og ofte er bleven udtrykt ved det ligegjældende *o*; men det første, som her anføres ligegjældende med *ε*, sandsynligviis ved en *hai*, mod *J* grændsende *E*-Lyd, ganske eller næsten ligelydende med *η*, men i Quantitet anseps, og siden, da man derfra distingerede *ε* (deraf kaldet *ε ψιλόν*), brugt som langt, liig *η*, og i Lyden, ligesom dette, næsten *J*. Thi hvorledes skulle vi ellers forklare os, at Romerne allerede et Par hundrede Aar før Chr. tilkjendegave baade *ει* og *η* som oftest ved *i*, ligesom Grækerne siden den Tid bestandig. Wel forekommer i Kallias's Bogstavrække hverken *αι* eller *οι*. Men da de allevegne sættes i Klasse med *ει* og *ου*, da de kaldes Diphthonger ligesom disse (hvilket Navn jo ikke ved de to kan have een Betydning og ved de to andre en anden); da Sext. Empiricus's Raisonnement gjælder om dem ligesaa vel som om disse, da Lydsliigheder og Ordspil hos Classikerne ligesaa vel passer paa dem som paa disse, da Latinerne ligesaa vel angive dem ved enkelt Vocallyd som disse, og endelig baade de senere Grammatikers og Nygrækeres Udtale stemmer hermed saavel i Henseende til hine som til disse: saa vides der intet, hvorfor man, da iøvrigt de samme Grunde og de samme Vidnesbyrd for dem indtræde, ikke lige saavel skulde ansee *αι* og *οι* for Betegnelser af Elementlydene *α* og *η* (*i*), som *ει* og *ου* for Elementlydene *ι* og *υ*. Eller hvis man ikke vil tilstaae det, da bliver det nødvendigt, at bevise, hvorfra denne Undtagelse med de to Diphthonger *αι* og *οι* hidrører, at de imod Analogien af de øvrige ligesaa kaldede, skulde i det Tidsrum fra Kallias til Sextus

Emp. eller vel endog kun til Kallimachos og Polyb (hvor *ai* er *æ* og *oi* og *d. e.* i eller *y*) have deelt sig i to særskilte Vocallyd (som vort *ai* og *øi*), og fra den Tid først være gaaet over til Enkeltlyden *æ* og *y*. (Sjv. de ovenanførte Besvarelser af Erasmus'ernes Grunde, No. 8).

4. Hvor tydeligt et Vidnesbyrd dernæst de latinske Grammatikere give, er viist i mit Program om de græske Diphthonger S. 7—9, samt her ovenfor S. 1, No. 6; hvortil jeg altsaa, for her at spare Rummet, vil henvise Læseren.

5. Ogsaa Bogstavordenen hos de gamle Lexikografer, Hesychius, Photius og Suidas viser, at den reuchlinske Udtale var deres, hos hvilke *ai* ofte forekommer istæng med *e*, ligeledes *η* og *ei* med *i*, og *oi* ofte med *u*. Og ligeledes begynde Herodians *Επιμύρισμοι* med *β*, da Forf. selv bemærker at han vil gjemme *a* eller Diphthongen *ai* til *e*. Derimod finder man aldrig *η* forvirret med *e* eller *a*, eller andet Sligt, som kunde bevise nogen Erasmusianisme.

6. Græske Egennavnets Orthografie i Latinen og især Latinskets i Græken, da disse ikke, som man maaskee vilde paastaae om andre overførte Udtryk, kunne antages at være omformede efter hvert Sprogs Natur; især da de nu anførte og endnu flere Bevise ganske stemme for den samme Udtale. Saaledes gives nemlig det græske *ai* i Latinen sædvanlig ved *æ*, enkelte Gange ved *ai*, hvor egentlig Diæresis finder Sted; *ei* ved *i*, sjældnere *e*; *η* ved langt *e* eller *i*; og *oi* ved *oe* (hvorom see ovenfor No. 2). Omvendt udtrykkes det latinske *ae* i Græken altid ved *ai* eller (sjældnere) *e*, *i* og langt *e* ved *e*, *ei* eller *η*, langt *u* ved *ou*, kort *u* ved *o* eller *υ*, *v* ved *β*, *υ* eller *ou*, men *ai* ved *αι*, og *ei* ved *ηι*. Til Exempel af græske i Latinen skrevne Ord kunde man anføre: *Νεῖλος* Nileus, *Πειραιεύς* Piræus, *Ἀχαιῶν* Achaia, *Ἀχαιοὶ* Achæi, *Δαρείος* Darius, *Μήδεια* Medea, *Πισιστρατός* Pisistratus, *Κροῖσος* Croesus, og saaledes hundrede andre noksom bekjendte; for ikke at tale om saadanne græske Ord som *λῆροι*, *Σίκηνος* og *Ψῆττα*, hvilke Plautus og Plinius udtrykte ved *liro*e, *Sicinus* og *Psitta*, *ἄιθη* æther o. fl. Af latinske Navne, som ere skrevne med græske Bogstaver, frembyde de romerske Skribenter Plutarch, Dio Cassius, Appian, samt Josephus, Evangelisterne, og, for at gaae længere tilbage i Tiden, Strabo og Dionysius fra Halicarnas, som levede ved Christi Tid (og af hvilken sidste Modparten endog sædvanlig tager det ovenfor under No. 9 anførte Beviis), ja Polyb, en Græker, som levede 150 Aar før Chr., altsaa idetmindste i den græske Literaturs Sølvalder, saa idelige Exempler, at der ingen Tvivl kan være om deres Udtale. Disse skrive saaledes *Æneas Αἰνεῖας*, Cæsar *Καῖσαρ*, Papius *Παπείριος*, Ligeris

eller Liger Δείγερ, Piso Πείσων, men Titus med ført i Τίτος, Baetica Βαιτική, Æqv; (Æqvani) Αἴκωνοι, Cloelia Κλοιλία, Macri Campi Μακροὶ Κάμποι, Scipio Σκιπίων og Σκιπίων, Pompilius Πομπήλιος, Numitor Νεμῆτωρ, Porsena Πορσήνας og Πορσίνας, Prænestini Πρενεστῖνοι, Carinas Καρρήνας, Qvirinius Κυρήνιος, Tarquinius Ταρκύνιος, Publius Πόπλιος, Romulus Ρώμυλος, Quintius Κοῖντιος, Silvius eller Sylvius Σίλυιος, Aventinus Ἀδεντῖνος og Ἀβεντῆνος, Lavinia (eller Lavina forførtet Lavna.) Λαυνα, Varro Βάρρων, Severus Σεβηρος, Cajus Γαῖος, Pompejus Πομπήϊος, Tarpejus Ταρπήϊος og saas ledes bestandig; ogsaa i andre Ord, saasom prætor hos Plutarch slevet πραιτωρ, valere hos Zosimus βελήρη, Idus hos Varro Εἰδες, caecus i Etym. M. κέκος, som og paa Mynter Pius ΠΕΙΟΣ, Antoninus ANTONΕΙΝΟΣ, ΠΟΠΠΕΑ Poppæa, for ikke at tale om andre latinske Ord, som kjendeligen ere dannede af Græske, og hvis Skrivemaade da let kunde, ifald vi vilde indlade os i Slutninger, røbe, at selv i Latinen har B ofte lydet som V, (thi at *ai* i Latinen bliver til *æ*, *ei* til *e* eller *i*, *oi* til *oe*, er for bekjendt, til at der herpaa behøvede at anføres Exemple): saasom vado af βᾶω, βαδω, βαδίω, vita af βίος, volo (ventelig udtalt vulo) af βέλω, βούλωμαι, vicus af οἶκος og vinum af οἶνος (altsaa ei udtalt oi *), og mange Steder, hvor Læsemaaden vasker imellem b og v, saasom Danuvius og Danubius, gr. Δανέβιος, Hor. Od. 4, 15, 21, og af hvilke det første findes paa Monumenter, see sammesteds Fea. Baria og Varia, ep. 1, 7, Batillum og Vatillum Sat. 1, 5. Sa maaskee endog derfor bellum af det gamle duellum, naar d; Lyden saldt bort, og ligeledes hini, bis af daini, dvis, gr. δδς **). Men, som sagt, dette maae kun staae til Overflod, da det maaskee kan siges at være blot etymologisk For: modning, endstjænt en saare sandsynlig, og i alt Fald en Bestyrkelse mere paa det, vi have anført om Nomina propria. Thi kun af disse har jeg villet hente mit Argument; og vil man da og troe at kunne gjendrive dette ved at antage en Omformning, som Nav: nene eller de af det ene Sprog anførte Ord havde faaet i det andet, da mangler dette ikke allene al Sandsynlighed, men maatte endog synes forunderligt, at dette kan være

*) Jof. Dawes miscell. critica p. 422, i Charles's Udg. Pag. 436 øverst; stjønt det ikke er fornødent med ham her at antage Digamma, efterdi o eller ou selv er et u eller v. In jenem οἶκος (siger Bøckh. Staatsk. der Athener 2 Pag. 393) ist das o an die Stelle des Digamma getreten: Εἶκος, οἶκος (udtalt vicus).

**) Maaskee lader sig deraf og den Variant forklare af Euro og Hebro i Hor. Od. I, 25, 20, og især af Hebrum og Eurum i Virg. Æn. I. 321, da Udspirationen kun svagt eller slet ikke høretes, og b i Udtalen kom u saa nær, altsaa begge udtaltes omtrent E-vro.

ffekt saa consequent allevegne, naar ikke Bogstaverne i det ene Sprog havde samme Betydning, som de, hvorved de i det andet ere angivne. Sa besynderligt vilde det og være, om Grækerne, hvis de i deres *ai* og *ei* havde havt et sædvanligt Tegn for Romernes *ai* og *ei*, da ikke vilde have brugt det for samme, men, hvergang dette forekom, altid udtrykte det ved *ai* og *ei* *). Og kommer nu dertil de øvrige af Græskens selv tagne Grunde, da vinder Beviset al den Kraft det behøver.

7. Inscriptioner fra Oldtiden: i hvilke de Vocaler eller Bogstaver, som efter den reuchliniske og nygræske Udtale have eens Lyd, ofte findes forvekslede eller satte istedetfor hinanden, hvilket altsaa viser, at de maa have lydet omtrent eens; aldrig derimod nogen Ombytning skeer, som kunde lade en erasmiansk Pronunciation formode. Saaledes findes ikke sjældn E for AI f. Ex. Αθηνέσ for Αθηναίς Gruter. Inscr. p. XXI. 1. πείζειν for παιζειν o. fl. ligesom i Codices ofte er Tilfældet, og paa Mynter, saasom Ρωμίων for Ρωμαίων, Skjøndt dette hos de Ældre er sjældnere, ventelig fordi *e* mere var Tegn for den høiere mod *ɣ* grændsende *E*:Lyd, man altsaa for *æ* ikke havde andet Tegn end *ai*. Langt hyppigere er derimod EI for I eller I for EI, hvorpaa jeg, for ikke at distrahere Læseren imellem flere Samlinger, allene af de udfømne fire Hefter af Osanni Sylloge inscriptionum antiquarum vil anføre *ἐπειμήσειν* (Fasc. I. p. 36), Αφροδείτη, Τειμόθεος, Βειδυνίς (III. p. 146, 152, 156), *ἐλευσεινο* og i samme Indskrift *ἐλευσινάδε* med simpelt *ι* (Fasc. II. p. 91), ligesom og Μειλήσιος, χείλια, Αρτεμείσιον o. fl. eller omvendt *ι* for *ei* i *κίμενας*, *ἀπέχι*, *πλίονα* (Fasc. IV. p. 180, 193), hvilken saa hyppige Forveksling af Tegnene *ι* og *ei* saare naturligen reiser sig af, at de havde samme Betydning **), hvilket og Gellius bevidner, som (Noct. att. 19, 14) efter Nigidius bebrejder Grækerne, at de uden al Nødvendighed (*nulla re subacti*), og ikke af Mangel, da de havde det eensbetydende *ι*, brugte derfor et *ei*. Ligeledes findes H for I og EI i *χάρην* for *χαριν* og *Αρίου* for *Αρείου* i Gruteri Inscr. p. 1036, 10, og 105, 10 og omvendt EI for H i *ἐπισείρανε* Salmasii inscr. vet. p. 16 *δεινάριχ*, *Ασκληπιάδης*, *σωτῆρι* hos Gruterus

*) Af samme Art, som *ηι*, er *αι* foran *ι*, d. e. *αιι*. J. J. Homers *Αχαΐαδες*, *Αχαΐδα*, hvilket Osann nylig (Syll. inscr. græc. Fasc. III. p. 110—111) har beviist at være rigtig Skrivemaade i Adjectiva paa *ικος*, f. Ex. *ἀλαϊκόν*, *τροχαικόν*, ligesom vi og sigte *αἰαϊσ*, *τροχαισ*, ikke *αιισ*.

**) Det samme bemærker og Bøckh Staatshaush. der Athener, 2ter Band Seite 395; og Osann Syll. inscr. antiq. Fasc. IV. Pag. 188 Anm. 48 seier dertil Rosinus ad Epicuri de natura fragmenta Herculanensia column. VI. p. 66 ed. Orell.

p. 125, 105, 40, og i den ovennævnte orhomeniske Inscription (Osann Fasc. IV og Bøckh Staatsk. der Aethener XX. Tab. IX.) *μείνος*, *πλεῖθος*, *μει* for *μηρός*, *πλήθος*, *μη* o. fl. hvormed Bøckh *) af andre Inscriptioner sammenligner *ἀνέδεισαν*, *χοραγείσαντες*, *Εἰράδος* for *Ἡράδος*, *ποιέτας*, *ἀδλείτας* o. fl. hvilket sidste imidlertid vel ikke ene vilde være Beviis, saasom det kunde siges at være boeotisk Dialekt, dersom det ikke af saa mange andre Beviser lod sig godtgjøre, at *ei* var udtalt som Voealen *I* eller næsten *I*, men af intet, at det skulde have lydet *ei*. Og dette bliver saa meget mere klart, som den samme Eustathius, der, som vi ovenfor No. 1 have seet, bemærkede at *η* og *ei* lod eensdan, selv til Odysf. C. 1142 siger *δι' ἔθους Βοιωτοῖς μηδέποτε τῶ Η χρῆσθαι ἐπὶ τῆς οἰκείας δυνάμεως, ἀλλ' ἑκαστοτε εἰς ΕΙ δίφθογγον ματατιθέναι*, hvor altsaa denne *οἰκεία δύναμις* maa gjælde om den orthografiske Brug, ikke om nogen egen Lydsforskjel, der i det mindste ei kan have været betydelig eller af ham antoges; hvilket og den Grammatiker gjør sandsynligt, som **) bemærker, at Voeoterne kun forandre *η* til *ei*, hvor det ikke hos Dorerne gaaer over til *α*, formodentlig hvor det har havt den finere eller *I*-Lyden. Ja endog for *Υ* findes *Η* i *μηρονήμης* for *μυριωνύμης*, *Σημβίς* for *συμβίς*, *Ἰηγατέρα* for *Ἰουγ.* ***). Fremdeles ombyttes *ΟΙ* og *Υ* ogsaa paa Indskrifterne med hinanden. Saaledes finde vi i Inscr. Herod. Att. ΠΣΟΙΚΗ for *ψυχή*, og Bøckh bemærker (l. c. Pag. 393) i den forud af ham (C. 359) efter Meletios og Lord Byron anførte agonistiske Indskrift Skrivemaaderne *βαψαΕυδός*, *αὔλαΕυδός*, *κιδαραΕυδός*, *τραγαΕυδός*, *καμαΕυδός*, alle af *αΕυδός* for *αἰδός*, ligesom og *ἵπποις*, *προβάτοις*, *τοὶ (οἱ)* o. fl. paa den omtalte orhomeniske Indskrift betegnes *ἵππυς*, *προβάτυς*, *τύ* o. fl., for hvilket der heller neppe ligger nogen Dialektforandring i Udtalen til Grund, men meget mere deraf bestyrkes den Eensbetydighed, der af de øvrige anførte Grunde sees at finde Sted i Tegnene *οι* og *υ* (*ui* og *y*). Fremdeles give Indskrifterne os ogsaa simpelt i ifødetfor *οι*, i *γεγονίας*, Osann Fasc. IV. p. 176, og *υ* for *ι* i *ὀψυγένοισι* for *ὀψιγ*. Salmas. inser. vet. p. 73. Endnu tydeligere og oftere bekræftes det af Indskrifterne, at det underkrevne *Ιοτα* i Lyden aldeles bortfalder, og at *υ* foran *Λαβει* og *Γανε* bogstaver udtales som *m* og *ng*, saaledes som det endnu er brugeligt i Nygrækerens Udtale, og altsaa ligesom *ei* giver en grundet Formodning mere om, at de andre Egenheder i samme ogsaa maae hidskrive sig fra Oldtiden. Saaledes findes, uden *ι*, *ἐμ Ποτιδαία*, *τῆ πατριδι*, *τῶ χρόνω*, hos Osann I. Pag. 20 og 36, IV. 192,

*) Paa anførte Sted C. 394.

**) Bekkeri Anecdota Tom. 3 p. 1366 b.

***) *I* Inscriptioner anførte af Letronne Recherches pour servir a l'hist. de l'Egypte, a Paris 1823 p. 482, og Poucqueville Voyage en Grèce, T. IV. p. 177.

ἐαυτῶ hos Spon Pag. 421, hvorved bestrykes det ovenfor i No. 3 af Strabo Anførte; og ligesledes hvad ν angaaer, τὸν πόλεμον, τὸν φόρον, μέμψυχάς, μέμψις, ἐάμπερ γηραιὸν βιοτᾶς, τὴν βουλὴν καὶ, αὐτόν κ. og utallige saadanne; see Osann I. Pag. 14, 15, IV. 165 og Marm. Oxon. XL. l. 10 II. l. 26 o. fl. Hvoraf da ogsaa kan sluttes til Udtalen af de andre omtvistede Consonanter, f. Ex. af τ efter ν, hvortil endog sees Spor i DIA PANDON for διὰ πάντων, i en aldgammel romersk Indskrift, f. Jos. Scaliger in Chron. Euseb. Pag. 118; eller af β som ν, saasom εὐδομήκοντα for ἐβδ. paa en coreytraisk Indskrift hos Montsfaucou; thi at Pronunciationen af γ og δ ei findes angivet ved andet Tegn, kommer naturligviis deraf, at dette ikke havde, og altsaa ingen Forverling kunde see. Dette er omtrent, hvad vi kunne lære af Indskrifterne. Vi anføre dernæst

8. Quantiteten af Diphthongerne αι og οι, som, hvis de vare sammensatte af to særskilt lydende Vocaler, saaledes som vores αι og φι, jo maatte, i det de havde to Moraer, altid vare lange; da de derimod i Græskten ofte bruges korte, hvilket sees baade af Accentuationen, f. Ε. μοῦσαι, δῆμοι, λαοι, οὔροι, τύπεται, τίομαι, γενόμενοι, som ei kunde have Circumflex paa penultima eller Acut paa Antepenultima, naar Endelserne αι og οι ei vare korte; og af Apostropher, som finder Sted hos Digterne, f. Ex. βέλομ' ἐγὼ, ἀρχόμεν' ὄς, eller Sammentrækningen i 2den Pers. Pass. f. Ex. τύπη for τύπεται, hvor Ε: Lyden ei kunde supprimere et bredt lydende αι; og endelig af Digternes Metrum, f. Ex. ἄνδρα μοι ἔννεπε κ. τ. λ. eller naar hos Epiker og Dramatiker αι og οι selv i Midten af et Ord bruges kort, saasom οἶος, ποῖω, δίκαιος, δειλαῖος, γηραιος o. d. Thi var αι og οι intet Element eller Enkeltlyd, kunde det ei være kort; og var det derimod Element, kan det ei være udtalt αι og φι, men kun med een Lyd, som efter det, andre Exempler og Grunde vise, da maa for αι være æ, for οι y eller i.

9. Accentuationen. Ogsaa dennes Undertrykkelse eller Tilsidefattelse for Quantiteten, henhører til de væsentligste Fordærvelser af den græske Udtale, hvormed man i de senere Tider har fuldbendt det erasmiske System *), og hvormed man ligesaa høilig, som med den brede Udtale af η og Diphthongerne, eller for haarde af Consonanterne, saarer en Nygrækers Ører. Jeg vil herom lade Gøtting tale, i hvis Fortale til hans Accentlære **)

*) Dog fra denne Wildfarelse, som den lærde Isaac Vossius angav Tønen til, synes man ved de nyeste Grammatikers rigtigere Ansættelser nu at være kommen tilbage. Ogsaa er det een af de Punkter, hvori min nyeste græske Sproglære har faaet en betydelig Forbedring; men dette har Rec. ligesom saa meget andet, i sin Tver for at finde Feil og nedsætte denne Udgaave under den forrige, ikke kunnet see.

**) Die Lehre von Accent der griechischen Sprache von C. W. Götting. Rudolff 1820.

det om sammes Nødvendighed hedder: "Magtet end Accentens Bigtighed i det græske Sprog forlængst allerede er af vore fortreffeligste Oldtidsgranskere i Almindelighed beviist, saa har dog i mange Skoler den forkastelige Skik, at udtale de græske Ord blot efter Quantiteten, fordetmeste foranlediget, at Læren om Accenten betragtedes som tjenende Grammatiken, da den dog burde gaae forud for al Grammatik. Et tydeligt Beviis paa, at vi endelig reent have dræbt det gamle Sprog og forstenet det til Marmor. Accenten er det eneste *), der kan vedligeholde os det gamle græske Sprog ved Overgangen til det nygræske næsten levende; og ikke med Uret maa den rytmiske Pathos, med hvilken vi læse gammelgræsk Prosa, forekomme Nygrækerne, hos hvilke den gamle Tone lever fort, latterlig. Der har dog ingenstunde og ingensteds været et Grundspprog, saa mange; og fremmedartet det end i sit eget Land har formet sig, som saa ganske havde tabt sin eiendommelige Betydning, at det ikke var mere at kjende: hvorfor skal da en blot grammatisk Mangelighed have saa megen Magt, at den skal fortrænge den gamle ærværdige Tone, at vi først sildigere ved en Tilbagetænken ere i Stand til at bemægtige os samme?" Kunde vi ikke sige ganske det samme om den ved de erasmiske Grillen fortrængte gamle Udtale? Men, for nu kun at blive ved Accentuationen, da har Buttman i sin større græske Grammatik (S. 48) af tvende Steder hos Plato og Aristoteles noksom beviist, at samme Betonning er saa gammel som Sproget selv, og altsaa ikke først er opstaaet, da Alexandrinerne begyndte at betegne dem, samt at den i Bøgerne gangbare Accentuation fornemmelig betegner den Betonning, der herskede i den blomstrende attiske Periode; og Meidlinger i sit ovenanførte Skrift om den erasmiske Udtale viser fortreffelig Accentuationens Forhold til Quantiteten og anfører afgjørende Grunde for, at den første har været herskende Princip i det almindelige Livs prosaiske Sprog, den sidste derimod i de poetiske Producter, for at de derved kunde knyttes til Musiken. Naar altsaa nu Nygrækerne, ikke blot de dannede, men selv de udannede, som altsaa ei følge Accenttegn men Sprogbrug, uforrykket have i deres Tale vedligeholdt den samme Betonning, som deres Forfædre for 2—3000 Aar siden brugte, og saaledes endnu besidde det gamle græske Sprogs Udtale i en af sine væsentligste Dele? hvi skalde de da mindre have beholdt Bogstavudtalen? hvi mere kunne beholde det Vanfæligere og som var lettere at forandre, end det Lettere, hvortil de dog ligeledes fra Varndommens første Lallen bleve vante, og til hvis Forandring Historien ikke kan fremvise en eneste Grund eller Anledning? Og nu endelig

*) Vel ikke det eneste, da Bogstavudtalen og har sin gode Deel deri.

10. Den overordentlige Blødhed og Ynde, som den nygræske Udtale efter Rejsebeskrivernes Dom, hvori Alle, som med noget dannet Øre og uden Fordom høre den, maae være enige, besidder, hvor ganske anderledes svarer den ikke til det, de Gamle angive som den græske Tales væsentlige Fortrin, end den Haardhed, Tykhed og Vredhed, vi efter Erasmusens Idæer give samme? Sæt endog, at vi ingen andre Beviser havde enten for eller imod, men allene hos Quinctilian eller Andre læste om en udmærket gracilitas og subtilitas som den græske Udtales Særkjender, og derefter da vilde dømme, hvilken Udtale der var den rette, som vi nu høre af en nygræsk eller den der stæbes af en dansk (tydsk eller hollandsk) Pronunciator, vilde ikke dette allene gjøre Udslaget for den første? eller vil vel Noget, som blot kan høre (thi vi ville her ikke engang tale om, hvad vi finde skjønt eller ikke) kunne paastaae, at ai, oi, ei, ere gracilere og finere Lyd end i og æ, eller Hæra, Ataxai end Tri, Athinx o. s. f. See herom fremdeles mit Program om Eta Pag. 14-16 hvortil vi da kunne føie et Par berømte og smagfulde Rejsebeskriverses Vidnesbyrd, f. Ex. Guys, som i Slutningen af sin literariske Rejse til Grækenland saaledes tiltaler sine Værn (af Mangel paa den franske Original tillader jeg mig at anføre Stedet af den tydske Oversættelse, Leipzig 1772, 2det Bind, S. 355): "Lernet das Griechische in Paris, aber von den Griechen selbst lernet es aussprechen. Ich begreife nicht, warum ihre Aussprache, die unendlich weit sanfter ist, als die unsrige, und die durch eine ununterbrochene Ueberslieferung auf sie *), wie so viel andere Gebräuche, gekommen ist, uns nicht zur Regel gedienet, und den Zänkereien nicht ein Ende gemacht hat, die hierüber unter den Hellenisten entstanden. Ich will nicht, daß Ihr dem Wolke und den griechischen Insulanern nach aussprechen sollet; dieß würde eben so viel seyn, als wenn ich Euch sagte, das gemeine Griechische wäre die griechische Sprache, die Ihr lernen müßtet. Aber zieht hierinnen die geschicktesten Männer den Nation zu Rathe, diejenigen, die eine gute Erziehung gehabt haben, und sich eben so durch ihre Sprache, wie durch ihre Geburt, unterscheiden **); gehet hauptsächlich in ihre Kirchen; höret, wie die jungen Leute die griechischen Sprüche aus der Bibel hersagen und aussprechen. Ihr werdet gestehen müssen, daß in diesen Büchern, wie in ihren Tempeln, sich die Reinigkeit der alten Aussprache erhalten." Efter derpaa at have beskrevet Brugten i deres Gudstjeneste, hvor blandt andet to Værn verelviis med høi Stemme recitere Versene, tilføier han:

*) Besynderligt og, at Grækerne slet ikke nu skulde kjende til den Lyd, man vil give deres Bogstaver, men udtrykke vort d med *vr* vort ei med *vr* o. s. f.

***) Jof. Gibbou History of Decl. and Fall. &c., Vol. XI, p. 347 sq. Udg. Bassl 1789.

"man spr  kt ohne Schwulst, ohne die Sylben zu zerschneiden oder zu verschlucken, alles rein aus; und daher kömmt es gewiß, daß diese genaue und wahre Aussprache sich erhält und sich dem Gedächtniß der Zuhörer eindr  cket. Daher kömmt es, daß auch der unwissende Grieche, der nicht lesen kann, weil er alles gut höret, dahin k  mmt, alles, was er aus der heil. Schrift behalten kann, getreu zu wiederholen und gut auszusprechen. Der stärkste Beweis für die Aussprache der neuern Griechen i  t, daß alle Kirchen, in Asien, Europa und Griechenland, hierinnen eben so wenig, als in den Gebräuchen und Ceremonien von einander abgehen. Die Perser, die Römer, die Türken haben zwar die Griechen überwältigen können, ihnen ihre Länder wegnehmen, ihnen Freiheit und Herrschaft rauben, ihre Denkmäler zerstören, und sich ihrer vornehmsten Tempel bemächtigen können; aber sie haben sie nicht zwingen können, ihre Sprache und Religion zu verändern. In der Freystatt dieser Religion und des alten Gottesdienstes, hat sich die griechische Sprache, mit ihrer alten Aussprache, als ein geheiligtes Unterpand erhalten. Wir lernen die Sprache bloß aus den Werken der Alten, die bis auf uns gekommen sind. Also haben wir ihre Aussprache leicht fehlerhaft machen und verändern können; anstatt daß die Griechen die Sprache des Demosthenes und Plato, mit der Art sie auszusprechen, erblich vom Vater auf den Sohn erhalten haben *). Es i  t also nicht zweifelhaft, daß die Griechen das *ἴτα* und *ἰῶτα*, das *ei*, *oi*, *υ*, wie das *ita* oder *i* der Lateiner aussprechen; daß weil *ζῆ* vivat, und *ζεῖ* vivit, beides wie *z* ausgesprochen, und also die Verschiedenheit der in einerlei Ton ausgesprochenen Worte bloß durch die verschiedene Art, sie zu schreiben und zu accentuiren, ausgedrückt wird, auch wir sie, wie sie aussprechen müssen u. s. w. Og hermed kan man forene folgende Sted af den senere reisende Pouquevilles f  rste Reisebeskrivelse, Paris 1805, hvor det Tom. I. p. 339 hedder: "*Je rendrai d'abord hommage aux charmes & a la douceur de leur langue, qui, quoique dégénérée, jouit d'une prononciation sonore & mesurée. L'idiome des modernes possède peut-être encore toute la mélodie des antiques beautés. Vainement les scholastiques, par de savantes dissertations, voudraient faire pr  valoir les hiatus & le croissemens d'une prononciation dure & barbare; tout homme sans pr  vention, tout homme n   avec une oreille musicale*

*) Men det vil den danske Recensent i Litteratur-Tidende l. c. vide bedre; han veed, at kun Pobeludtalen er nedarvet, og at den ægte Udtale forsvandt med den ægte gamle Kultur, ja at den allerede var forsvunden i Callimachi Tid! Kun Skade, at Besviisligheden mangler, og man her maa spørge, af hvem da de Dannedes Børn have lært tale?

s'élouguera d'eux, *pour entendre lire par un Grec, notre contemporain*, les harangues de Démosthènes, les douces modulations d'Anacréon, ou les tableaux brillants du chantre d'Ilion. C'est en associant cette prononciation au rythme heureux du grec ancien, qu'on peut concevoir, comment on touchait un auditoire, comment un orateur enchaînait par la simple lecture de ses productions un peuple entier, qui l'écoutait. L'opinion des doctes académiciens (Erasmus o. d.) peut être favorable au mode d'enseignement, mais elle ne sera jamais accueillie pour eux, qui connaissent le grec moderne & les charmes de son accent. Og den Wei skulde vi ikke gaae for ret at nyde det græske Sprogs Ynde, naar vi læse dets Skribenter, eller paa deres Autoritet, som aldrig have hørt denne Udtale, opofre den for de Hiatus og brede Lyd, som de efter nogle aprioriske Grunde paaftaae at være de ægte?

§. 3.

Da vi nu saaledes have seet, hvorledes paa den ene Side ingen af de saa villig optagne erasmiske Grunde virkelig afbeviser den Udtales Rigtighed, der indtil hans Tid var Brug hos alle Græsktalende og endnu uforandret hersker hos Nationen selv; og paa den anden endog mange positive Grunde kunne godtgjøre, at det i det Væsentlige er den samme Udtale, som har været egen for Sproget i al den Tid, vi derom kunne hos Skribenterne finde noget Vidnesbyrd: saa turde dette maaskee allerede være tilstrækkelig, for at overbevise Læseren om, hvilken Autoritet vi rettest følge, den ældgamle Brugs, eller de nyere efter ethvert Sprogs Bogstavudtale og Stavemaade indrettede Projekters? Men for at imidlertid Ingen skal forledes til at forkaste Sagen, fordi muligens en eller anden Modstander paa den oftmeldte Recensents Wiis vil henknyde sin Paaftand under Tider, fra hvilke man intet historisk Beviis kan opvise, eller under den Formodning, at Udtalen paa forskellige Steder har været forskjellig, maae vi endnu anvende nogle Blade paa ogsaa at afklære disse Udflugter og at ordne vore Beviser i den Række, at de kunne give hinanden den fulde historiske Wisshed. Vel kunde vi her strax anføre, at da den nygræske Udtales Ægthed bekræftes med en idetmindste totusindeaarig Brugs Autoritet, — hvilket jo endog Rec. selv tilstaaer, naar han (S. 255) "gjerne indrømmer, at denne Udtale allerede kan have begyndt at danne sig i Callimachus's Tid" — saa vil til dens Underkjendelse den negative Modgrund ikke forslaae, at man ikke længere kan finde sikke historiske Beviser, da det meget mere vil blive Modstanderens Sag, selv at anføre saar danne for sin Afvigelse fra Brugen, hvilket endnu ingen har gjort, med mindre man vil

antage det ene Sted i Platos *Kratylos* for tilfrækkeligt, at η var hos Athenerne til den Tid udtalt noget *μεγαλοπρεπέστερον*, hvilket dog hverken beviser andet, end at dette Bogstavs Lyd var hos dem noget længere og klarere end det simple ι , ikke heller beviser noget om Diphthongernes Lyd eller om nogen af de andre controverterede Punkter i den græske Udtale. Men selv ved denne Fordring behøve vi ei at blive staaende, da vor historiske Beviisrække nok endda skal naae ud over selv dette formeentlige platoniske Argument. Dog førend jeg kommer til Samme, bliver det nødvendigt, først at afbevise de Indvendsingers Gyldighed, der pleie at tages af det Steds, den Tids og de Personers Forskjellighed, hos hvilke vi hente vore Argumenter, hvorved vi dog stet ikke engang ville betjene os af den Bemærkning, at Formodning om en mulig Afvigelse i de Steders, Tiders og Personers Udtale, hvilke vi anføre, endnu er langt fra at være Beviis for at det var en virkelig Afvigelse, og endnu længere fra at bevise, at den erasmiske Forandring var den rette; men vi ville allene bemærke:

At a) hvad de ved Stedets Forskjellighed betingede Forskjelligheder i Udtalen eller Dialekterne angaaer, da er det ikke disse, men Græsk i Almindelighed, eller den *κοινή γλώσσα*, som fra den ældste Literaturs bedste Dage var de Dannedes Sprog, hvis Udtale vi ville bestemme. I dette kan nu vel herske specielle Dialektforskjelligheder, saasom at Jonerne bruge Lyden η , hvor det almindelige Sprog havde a , og Dorerne a , hvor det almindelige havde η , o. s. f. Men da man tillige i Skrivningen fulgte Udtalen og med den forandrede Lyd ogsaa strax forandrede Tegnet, have vi heri netop et Beviis for, at Tegnet ikke fik anden Betydning, end den, det oprindeligen havde havt; thi hvis man i hver Dialekt havde udtalt Tegnene anderledes, vilde man jo ikke have behøvet at forandre den hvergang Ordets Udtale blev forandret; og Dialektforskjelligheden hindrer os altsaa ikke i at opdage, hvad Lyd Grækerne overalt have forbundet med deres Bogstaver. Naar f. Ex. Dorenen siger *τῶν Μοισῶν*, hvor den dannede Græker i Almindelighed sagde *τῶν Μωσῶν*, da maatte han jo og, for skriftlig at udtrykke denne Lydsforskjellighed, bruge et andet Tegn, og vælge det, hvormed Sproget pleiede at udtrykke disse andre Lyd; han maatte vælge ω og α istedetfor de efter den attiske Udtale brugelige σ og ω , og deraf følger altsaa, ikke at σ og ω sommetider have lydet som ω og α , eller at Tegnene overhøved det nogenfinde fik forandret Betydning, men tværtimod snarere, at denne altid blev den samme, saa at α altid tilkjendegav Alyden, η det græske *ee* eller *i*, o. s. f. Man forveksler altsaa her to Ting, som ere himmelvidt forskjellige, Ordenes Udtale og Bogstavernes Betydning, og slutter da naturligtvis og, som det efter saadan en Forveksling kan ventes.

En anden Sag kan det vel være med Provincialismer, som muligens ikke ere optagne i Skriftsproget, saaledes som hos os, hvor Tyden og Tjenboen kunne udtale eet og samme og eensfrevne danske Ord forskjelligt; men denne Forskjellighed vedkommer ikke den dannede Udtale, som er den, vi her allene søge, ligesom det ogsaa kun er den, vi i vore danske Grammatiker befatte os med at angive. Dog lad os endog antage, at samme Betyegnelse eller Bogstavregn kan i forskjellige Provindser selv af den dannede Klasse være udtalt noget forskjelligt, saa gjør atter dette her intet til Sagen, hvor vi allene søge, hvad der er væsentligt og i Almindelighed eens i Udtalen. Erfaring lærer nemlig ved ethvert nogenlunde udbredt Sprog, at, i hvor mange Mundarter det end kan have, er der dog i dem alle noget, hvori de komme overeens og som altsaa bliver det Charakteristiske og Væsentlige for dette Sprogs Udtale og skilner det fra alle andre Sprogs. Saaledes er f. Ex. Blødheden, især af Bogstavet *d* i Enden af en Stavelse eller imellem to Vocaler, egen og karakteristisk for det danske Sprog, og uagtet dette *d* lyder anderledes i Jylland, end i Tjen, hvor det næsten slet ikke høres, lyder det dog aldrig som det tydske *d*. Saaledes er i det tydske Sprog *ch*, *sch*, *g*, det haarde *d* i Enden, eiendommelige Lyd, og i hvor forskjellige de end i forskjellige Egne kunne modificeres, feile vi dog ikke ved at angive den almindelige Lyd af disse Bogstaver som rigtig og ægte tydske. Paa samme Maade har nu ogsaa Græssen sine væsentlige Egenheder i Udtalen af Diphthongerne, af *η* og *υ*, af *β*, *γ*, *δ*, o. s. v. og kun disse, ikke de specielle Modificationer, denne væsentlige Udtale i enkelte Egne kan have havt, er det vi søge og i Skrifterne kunne finde *). Den der

*) Saaledes lader selv den almindelige Udtale af det Nygræske sig meget godt bestemme, uagtet det hos Bouqueville (l. c.) hedder: la prononciation varie cependant parmi les Grecs modernes; le climat & l'influence du ciel paraissent modifier ses diverses inflexions. J'en rapporterai seulement quelques exemples. Le Morâte traine ses paroles, & avec les sons de tête, il a l'accent nasal. L'Athenien s'exprime avec affectation, l'habitant d'Epire, toujours dure, porte dans ses paroles l'empreinte de ses montagnes & de son caractère. Les indigènes de Chio parlent de la poitrine & de la gorge, tandis qu'on fait à peine sonner le Γ (gamma) à Smyrne, & qu'on l'élide à Constantinople. Une femme de Morée ne fera donc pas autant de plaisir d'entendre parler, qu'une Grecque de Constantinople, qui fait doucement siffler le Θ (thita), roule à peine un Δ (delta) & compose un nouvel idiome des diminutifs, qu'elle anime de minauderies, & de roucoulement d'une tourterelle brûlante d'amour. Saaledes ligge de forskjellige Arter af Udtale hos een og samme Nation i den forskjellige Accentuation, Tone o. d., men ikke i Forandringer af Grundlyden og Sprogets væsentlige Dele, eller i nogen forskjellig Betydning af Bogstavtegnene.

imod, som sætter sig det MaaL, at finde, hvorledes Sproget lød i Athenen paa den Tid, "da Plato tænkte og Demosthenes talte", han gaaer paa den ene Side til samme Yderlighed, som paa den anden den, der mener, at "om Udtalens Rigtighed vil Striden altid blive uafgjort, fordi Stridspunctet ikke kan bestemmes"; og intet Under altsaa, om den, der lover at vise det Første, omsider maa ende med at tilstaae det Sidste. Men ingen af Delene behøve vi, naar vi blot fatte Stridspunctet rigtig, og ei forvirre Tegnenes Betydning, som i enhver Dialekt er den samme, med Ordets Udtale, som i dem kan være forskjellig. I det mindste beroer den hele Indvending blot paa en Formodning om forskjellig Udtale, som i alt Fald burde være beviist med paalidelige Exempler, før Noget deraf skulde kunne sluttes.

Hvad her nu er sagt om Stedets, gjælder b) ogsaa om Tidens Indflydelse paa Udtalen. Thi lad end denne med Tidens Fremskridt have lidt adskillige Forandringer — Aarsagen være nu i Sprogets stigende Periode, Cultur, eller i dets synkende, Skjødelsløshed — saa lærer dog Sammenligningen af det ældre med det nyere Sprog, at disse Forandringer stedse ere tilkjendegivne i Skrift ved forandrede Tegn, og at det altsaa ikke er dem, der have faaet anden Betydning, men Ordet, som de beteguede, der har skiftet Udtale. Saaledes har f. Ex. det homeriske *πόλις* og *πόλεμος* i den senere Udtale afflebet sig til *πόλις* og *πόλεμος* *), det joniske *κ* i *δέκω* faaet Abspiration i det senere *δέχομαι*, de sammenstødende og hierende Vocaleer ere sammentrukne til een Lyd, saasom *αειδω* til *ἄδω*, og endelig ved Skjødelsløshed i det nygræske *ἴνα* og *ἴδεν* forkortede til *να* og *δεν*: men hvad vilde vel deraf kunne slutte, at *π* i en ældre Tid var udtalt som *πτ*, *χ* som *κ*, Vocalen *α* havde lydet *æi*, eller *i* og *ɛ* ikke være udtalte i de anførte Ord? da det tværtimod af det forandrede Tegn, som tilkjendegav en anden Lyd, sees at det er Ordet, ikke Bogstavtegnet, der har faaet denne; ligesom og at selv Sprogets Fordærvelse ikke medfører Forandring af de Tegns Betydning, hvori det fra første Begyndelse har udtrykt sine Lyd **).

*) Dog maa det i denne Anledning bemærkes, at man i at bestemme Tegnenes Betydning, ikke bør gaae videre, end til den Tid, da Sproget og Beregningsmaaden havde opnaaet sin fulde Uddannelse, ikke til deres Etymologie eller den raare Tid, da de, saa at sige, endnu vare i deres Fødsel. Da kan det f. Ex. være muligt, skjøndt det ikke forekommer mig sandsynligt, at de have sagt *ui*, folgelig skrevet *oi*, hvor de siden sagde *y* og altsaa derfor beholdt samme Tegn. Men denne Tidspunct ligger udenfor vor Undersøgelse.

***) Jeg kan ikke nægte mig at anføre en Bekræftelse paa denne min Mening af Gibbon, som i sit herlige Værk *Decline and Fall of the Rom. emp.* c. 66 Not. 107 blant

Ogsaa i alle andre Sprog, som vi kunne forfølge fra deres ældste Periode, vil det samme vise sig at være Tilfældet, f. Ex. i Fransken, hvor det gamle les mours har forandret sig til les moeurs, out til eut, boivre til boire, poor til peur o. s. v. *) eller i Tydsken, hvor Hårde er bleven til Heerde, Fahr til Gefahr, empfahn til empfangen; eller endelig i vort Modermaal, hvor Lius og sjunge ere gaaede over til Lys og syuge, est til er, hannem til ham, Konning til Konge: men dog vil derfor vel intet fornuftige Menneske paastaae, at de Bogstavtegn, hvormed Ordets nyere Form var skrevet, have tilkjendegivet de Lyd, som findes i den gamle. Her forseiler man altsaa atter Stridspunktet, og det i mere end een Henseende, da man forvirrer først Betegningsmaadens Forandring med Ordudtalens Fordærvelse, og denne igjen med Sprogets Udtalelse, i hvilke Henseender der vilde blive Knuder at løse, og Ting at bevise, som ingen Erasmaner endnu har forsøgt paa; saasom først, at Sprogets Udtalelse, hvorpaa de beraabe sig, allerede skulde have fundet Sted i det andet Aarhundrede, da jo Udtalen beviislige allerede var som den endnu er; og dernæst, at fordi Forfatterernes Stil til den Tid ikke mere havde den Lethed og Ynde, som de ældre, deres Udtale af Ordene da og maatte være en anden, end deres Fædres; og endelig, at Grækerne med denne fordærvede Udtale af Ordene ogsaa havde indført nye Betegningsmaader og givet de sædvanlige Bogstavtegn en ganske anden Betydning, end den, de tilforn havde. Af disse Aarsager er det altsaa klart, at vi ved vor Undersøgelse om de græske Bogstavers Betydning eller Udtale ligesaa lidet behøve at indskrænke os til nogen vis Tid, som til noget vist Sted, da de lige fra den græske Bogstavskrifts Opfindelse have været faste Tegn for den Lyd, de vare bestemte til at udtrykke, og ikke endnu ere beviiste nogenstunde eller nogetsteds at have faaet anden.

Endnu mindre rimeligt er det endelig e) at Betegningsmaaden skulde, som Recitatorer, have varieret i deres væsentlige Charakter efter de Personers Godtbeholdende,

Andet siger: It is difficult to paint sounds by words; and in their reference to modern use, they can be understood *only by their respective countrymen*, og siden: yet it must always appear most inaccountable, that so entire a change should have taken place amongst the Greek themselves in the pronunciation of their own tongue, even in so considerable a period of time, as that, which has elapsed since the ages of its ancient purity. It is easy to conceive, how every other depravation and barbarism should have by degrees crept in upon the language; but that the ancient sound of its letters should be altogether lost, and now unknown in Greece itself alone of all the countries, where it is recited, is not hastily to be believed.

*) See Romanzen om Xollo, udg. af Prof. Brøndsted. Kjøbenhavn. 1817.

som brugte den, da disse, om de endog vare — hvad de Grammatici, hvis Vidnesbyrd vi have anført, jo ikke vare — ulærde eller uvidende Mennesker, jo ikke kunde for det, de freve, falde paa at bruge Tegnet af anden end den sædvanlige Betydning, som de kunde vente deres Læsere maatte forstaae. Vel kunde de, hvor Tegnenes Betydninger eller Lyd meget lignede hinanden, forvekle dem, f. Ex. *η* og *ι*, *οι* og *υ*, men dette bliver da netop et Beviis for disse Tegns indbyrdes Liighed i Udtalen, og en Veiledning til at finde Betydningen. Thi naar man f. Ex. veed, at *η* er det lange *e*, og deraf seer det aldrig confunderet med *οι* eller *υ*, men ofte med *ι* eller *οι*, hvad kan man da deraf slutte andet, end at den lange *E*-lyd hos Grækerne aldrig har tonet som et lavt eller bredt *e* eller *œ*, men nærmet sig til *J*-lyden, især da de øvrige Grunde og den endnu stedse levende Lyd saa ganske stemmer overeens dermed? Ikke at tale om, at Vidnesbyrdet her jo ikke hentes fra een Skribent eller eet Sted, men af mange, og som alle eenstemmig bevise det samme.

Efterat vi altsaa have ryddet de Tvivl af Veien, hvormed man har søgt at gjøre vor hele Undersøgelse til et unyttigt Foretagende og vække Mistanke mod alle de Vidners Gyldighed, vi kunne anføre: staaer nu kun tilbage at fremstille de af dem hentede Beviser for den græske Talebrugs Rigtighed saaledes, at de komme til at hvile paa en historisk Grund, som ingen erasmianisk Slutning, Formodning eller Gissning saa let skal kunne omstyrte. Vi gaae til den Ende ud fra det Punct, som er uimodsigeligt og afgjort, da det endnu er forhaanden og enten af os selv kan høres eller af paalidelige Ørenvidner kan erholdes, nemlig den Udtale, der endnu hersker hele Grækenland over og hos alle i de tyrkiske Provincer sig opholdende virkelige Græker; en Udtale, der uagtet de enkelte Nuanceringer, der hos Almuen i forskjellige Egne kunne finde Sted, men hvoraf dog ikke en eneste vides at svare til nogen erasmianisk Idee, i Hovedsagen, saasom Diphthongernes Lyd som enkelte Vocaler, *η* som *J*, Udtalen af *tenues*, *mediæ* og *adspiratæ*, især hos den dannede Classe, overalt er eens *). Ikke vil jeg i Henseende til samme her paabebaabe mig de Nimelighedsgrunde, som jeg i min Grammatik har anført, at det Lands Tale, hvor Sproget er gaaet fra Elægt til Elægt, og Vernene have fra Wuggen

*) See La Grèce ou la description topographique de la Livadie, de la Morée & de l'Archipel, contenant des details curieux sur les moeurs & les usages des habitans, par G. B. Depping, Paris 1823, Vol. I., hvor det hedder, at det nuværende græske Sprog er sig i alle Stammer af Nationen, selv Arnauterne indbefattede, liget; og at Søefolkene ere blevne det gammelgræske Sprog meest troe; samt at den meest fordærvede Udtale har det nuværende Attica; hvilket vel er det samme, som Vouqueville kalder affecteret.

mundtlig lært dets Udtale af deres Forældre, og disse igjen af deres til de fjerneste Tider *), dog maa, — især da Folket ikke har i Masse amalgameret sig med nogen anden Nation, af hvilken det fra Barndommen kunde lære at tale anderledes, — have bevaret enten Alt eller dog det Væsentligste deraf, og saaledes idetmindste have ganske anden Gylldighed for os, end den Udtale, en Hollænder i nyere Tider udlækker i sit Studerekammer efter den Lyd, Bogstaverne i hans Modersmaal have eller ved Sammensætning frembringe. Ligesaa lidet vil jeg, da tidnævnte Smagsdommer gjør sin subjective Følelse til Lov, og derefter forsikkrer os, at den danske Udtale af Sproget "uægteligen meest behager det danske Øre **") ligesom det tydske", thi Franskmænds og Engellænders Dom vil han ikke respektere, — troe at kunne overbevise ham med de Vidnesbyrd, som nyere Rejsende, saa almindelig give os om den Besklang, Blødhed og Ynde, som det græske Sprog overalt har i Nygrækernes Mund; eller ved den Erfaring, at Banen i kort Tid kan gjøre os Lyd behagelige, som vi jevnlig høre; ja vel ikke engang ved Genisches Autoritet, skjøndt han dog var en Tydsker og een af de smagfuldeste Sprogkjendere, vor Tid har at opvise, som i sin "Philosophiskritischer Vergleich von 14 europäischen Sprachen" fortæller, at man i et Selskab af dannede Personer, som slet ikke forstod Græsk (altsaa ei kunde være indtagne af nogen Fordom) havde declameret et Stykke Græsk baade efter Neuchlins og efter Erasmi Methode, og at derpaa samtlige Tilstødeværendes Bisald aldeles havde erklæret sig for den første; hvilket samme jeg ved lignende Prøver selv har erfaret. Endnu en tredie Omstændighed kunde her bemærkes, nemlig den Forskjel, der er imellem et uddødt Sprog, som det Latinske, og et levende skjøndt forandret, som det græske. Det første tales af ingen Nation i sin eiendommelige Beskaffenhed, men lever kun i dets Døttre, som ere avlede ved Blandinger med de Nationers Sprog, som enten senere have bemægtiget sig Landet og amalgameret sig med Nationen, eller til hvilke det ved Colonier og Statsforbindelser er henbragt; f. Ex. det latinske Sprog i det italienske, franske og spanske, i hvilke Døttre vi vel kunne spore mangt et Træk af Moderen eller mangan Lyd af hendes Tale, men dog ikke høre hendes egen Nøst. I Grækenland derimod er det Moderen selv, der endnu lever og taler; det Sprog, som vi have i Fortidens Skrifter er, blot med nogen Degeneration i Former og Veininger og enkelte

*) Ex filio sic locutum esse patrem judico, sic majores. Cic. de Orat. III. 12. Jvf. Gibbon l. c. cap. 66 State of the Greek language at Constantinople.

**) Dette samme Argument kunde vi bruge for en dansk Udtale af det Franske og Engelske, isald vi deri vare Autodidakter. Men om vi da kunde forstaae eller forstaaes af dem, der tale Sproget, eller om vi kunde have nogen Sands for dets Euphonie og Skjønheder — det er et andet Spørgsmaal.

nyttiltagne Udtryk, endnu i Folkets Munde, fordi, som Historien lærer, dette endnu er den samme Nation, der, skjøndt under fremmed Nag, dog ingenstunde har ophørt at være Grækere.

Saa meget imidlertid alle disse tre Omstændigheder tale for Ægtheden af den nygræske Udtale, ville vi dog endnu ikke lægge nogen Vægt paa dem, men allene blive staaende ved det, der er, og som Ingen kan nægte os: nemlig at Sproget eksisterer og med de fra Oldtiden brugelige Tegn forbinder de ovenfor Pag. 5—6 anførte Lyd.

Fra denne Visshed ville vi nu gaae tilbage i Tiden for, saa langt det lader sig gjøre, at forfølge denne Brug. Dette kan nu vel ikke saa ganske skee ved alle Bogstaverne *) f. Ex. ved Consonanterne γ , δ , χ , og ψ , fordi der ikke gives andre Tegn, hvorved disse Bogstavers særegne Udtale kunde lade sig udtrykke. Imidlertid er jo Vocalernes og Diphthongernes Udtale Hovedsagen; hvor altsaa disse samt de øvrige Consonanter befindes at være udtalte, ligesom i det Nygræske er Tilfældet, der kan man med rimelig Grund slutte, at det samme er skeet med de to til tre andre nysnævnte Consonanter; ikke heller have Erasmanernes Indvendinger nogensinde synderlig befatter sig med dem. Denne nygræske Udtale er altsaa for det første i Eet og Alt den samme, som i det 14de og 15de Aarhundrede først Chrysoloras og siden de for Tyrkerne flygtende Græker Vossarion, Gaza, Chalkokondylas o. fl. bragte med sig, som Capnio, Camerarius, og alle den Tids Lærde brugte, og hvilken det var, at Erasmus ikke saa længe derefter paatog sig at bestride; ja som endog et heelt Aarhundrede i Forveien, hvad Vocalerne angaaer, usiagtig og fuldstændig er angivet af Man. Moschopoulos, der i sit analytiske Verk *περὶ σχεδῶν* strax i Begyndelsen opstiller følgende fire ἀκολουθίας τῶν ἀντιστοιχῶν, eller med hinanden corresponderende Elementarlyd:

	de korte:	de lange:
For δ : Lyden:	ο	ω
— ϵ : eller ϱ : Lyden:	ε	αι
— ι : Lyden:	ι	η eller ει
— υ : Lyden:	υ	οι

samt derpaa hele Bogen igjennem anfører en Mængde Exempler paa denne forskjellige Skrivemaade af de samme Lyd, f. Ex. Pag. 4, at af Ord, som begynde med Lyden κ , skrives nogle med υ (saasom *κῆριος*, *κῦμα*), andre med $οι$ (saasom *κοῖλος*, *κοινόν*), hvoraf sees, at $οι$ tilkjendegav samme Lyd som υ ; endog som Consonant u eller v, f. Ex. *Κοιαισῶρ*, Qvæstor (hvor altsaa og $αι$ er α); Pag. 7, at Verbalendelsen *ῶ* skrives i visse Ord *ῶ*, (saasom *χρῶ* υ : *ἀλείφω*), i andre *εῶ* (saasom *χρεῖω* υ : *μαντεύομαι*); Pag. 9: at Verbalen:

*) Thi Slutninger (som f. Ex. at Blødheden af δ viser sig ved at det bortfalder, saasom i *ἔξω* for *ἐξέδιον*, *ἐπει* for *ἐπειδή* o. d.) ville vi her, hvor det kun er os om historiske Beviser at gjøre, ikke anføre. Ikke heller Dialekter, f. Ex. det æoliske og ældgamle *σῶ* for *ῥῶ*, da det jo og maaskee kunde siges at være virkelig forskjellig Udtale, ikke blot forskjellig Skrivemaade.

delsen *εω* kun i contracte Verber skrives saaledes (f. Ex. *ἴω*), i andre *αιω* (f. Ex. *παλαιω*); o. s. fl. Det samme er Tilfældet i Basilii erotemata (see ovenfor 2det Afsnit No. 2). Vi ere saaledes altsaa allerede med fuldkommen og uimodsigelig historisk Visshed rykkede 500 Aar tilbage i Tiden, hvor vi allerede have den nuværende almindelige græske Udtale uforandret angivet af en saa yderst nøiagtig Grammatiker som Moschopulos, og see altsaa heraf: a) at det tyrkiske Herredømme, som ikkun er 400 Aar gammelt, ikke har gjort den mindste Forandring i Henseende til disse Udtalens Hovedgjenstande, (hvilket Metkerch dog saa vidt og bredt viser at maatte være en nødvendig Følge); og det endydermere i al den Tid, da dog Sproget i dets Former fornemmelig fik sin hele nuværende Omdannelse, eller det gamle dannede Sprog formedelst Mangel af Videnskabelighed forsvandt i den daglige Tale; hvilket atter b) er et uomstødeligt Beviis paa, hvad vi ovenfor have viist, at de to Ting, Sprogets og Udtalens Forandring ingenlunde ere uadskillelige eller afhængige af hverandre, men at meget mere kun et dunkelt Begreb, som ei distingverede, hvad der var ganske særskilt, har forvirret dem og bragt dem til at slutte til det ene af det andet; for ikke at tale om c) hvad der netop heraf bliver den største Sandsynlighed, at en Udtale, der under saa ugunstige Conjuncturer, hvor den græske Nation har været saa aldeles undertrykt af en anderledes talende Nations despotiske Nag, som de paa alle Maader har maattet smigre og krybe for, hvor al Videnskabelighed var hensjunken, Forfædrenes Skrifter neppe kjendtes af Navn, og Sproget selv havde lidt de betydeligste Forandringer, — at en Udtale, siger jeg, som under saadanne Omstændigheder har holdt sig aldeles uforandret, og endnu er ganske som Grammatikerne beskrive os den for 500 Aar siden og førend alt dette indtraf, rimeligviis ikke kan have forandret sig i de foregaaende Secler, da baade slige ufordeelagtige Indvirkninger vare svagere og Folkets Kraft til at modstaae dem større. Men denne Sandsynlighedsgrund vil jeg ikke engang bruge *), før den historiske Visshed, som vi nærmere skulle see, har sat den uden for al Tvivl. Vi gaae altsaa, uden at anføre flere Beviser af den i det 14 Aarhundrede herskende Udtale, tilbage til det 12te, hvorfra vi have Eustathius, hvis Pærecher, hvoraf vi ovenfor have anført nogle, ere et uomstødeligt Beviis paa, at Udtalen og allerede dengang var saadan; fremdeles til det 11te hvor Suidas, det 9de hvor Photius, ja endog det 3die, hvor Hesychius, ved i deres Lexika iflæng at anføre lydslignende Bogstaver og forvirre dem med hinanden, saasom *αι* med *ε*, *ι* med *η* og *ει*, *οι* med *υ*, tydeligen vise, at deres Tidsalder brugte samme Udtale; og ligeledes andre Grammatiker og Scholiaster, samt de ældste Haandskrifter, vi have, og som dog

*) Men dertil kan den idetmindste være tilfrækkelig, at bevise, hvor intetsigende og ubeviislig den af Recensenten mod min Mening om en fra Fædrene nedarvet Udtale Pag. 251 hentedede Bemærkning er, at Udtalen skulde forandre sig efter Tid og Omstændigheder.

naae til det 6te Aarhundrede, hvilke ofte, uden at læses efter denne Udtale, slet ikke en gang kunne forstaaes; saa at de Erasmiæner kun vinde lidet, som ved kritiske Tvivl vilde stille sig af med et eller andet enkelt Beviis, saaledes som Theons oven anførte *αδλητης προσβα* eller *παις βα*, hvilken omtrent er fra samme Tid. Hele Bøger maatte de tilintetgjøre eller omskrive, dersom de vilde kuldkafe siige Beviser. Dog selv herved behøve vi ei at blive staaende; thi vilde vi nu gaae tilbage til det 2det Aarhundrede efter Chr. — altsaa en Tid, da græsk Literatur endnu var i Flor, da Sproget af Grammatikerne omhyggeligen dyrkedes og mange Cecler før dets Fordærvelse indtraadte, — da møde vi atter i Midten af samme tvende Beviser for den samme Udtale, som jeg ikke veed, hvorledes Nogen vil kunne undertkjende, da de maaskee ere nogle af de meest indlysende, man har eller nogenstunde kan faae: det ene af den berømte Grammatiker *M. Herodianus*, *Apollonii Dyskoli Søn*, som *Ammianus Marcellinus* kalder *minutissimus seiscitator*, og *Priscian maximus auctor artis grammaticæ*, om hvis *Επιρρημοι* (vi ovenfor 2det Afsn. No. 2 have sagt det Fornødne; det andet af *Cyrtus Empiricus*, af hvilken Stedet *adv. Gramm. 1, 5*, ogsaa er omhandlet ovenfor 2det Afsn. No. 3: til hvilke to Steder jeg altsaa her for Kortheds Skyld vil henvise. Og vilde nu maaskee Nogen, ligesom den oftmeldte *Rec.* ved *Callimachus*, fremkomme med en Exception mod disse, taget af deres Fødested, og indvende, at de maaskee ikke havde en reen Udtale, da mangler saadan en Formodning ikke allene alt Beviis, men han glemmer endog, at disse Alexandriniske Grammatiker vare lærde og meget dannede Mænd, fødte i græske Colonier, samt efter alt, hvad man kjender til den Alexandriniske Videnskabelighed, især noiagtige i alle saadanne Undersøgelser; hvad de og nødvendig maatte være, naar de skreve om det græske Sprog i Almindelighed, og umuligen kunde have debiteret noget for Sprogregel, der grundede sig paa en Provincialisme, som havde skurret i dannede Grækers Ører. Og hertil kommer endelig endnu *Plutarchs* Vidnesbyrd, hvorom og kan efter læses ovenanførte Sted.

Saaledes ere vi da nu naaede til 100 eller 150 Aar efter Chr., d. e. langt ind i Grækenlands classiske Tidsalder, og kunde da, om vi end ingen Beviser længere tilbage i Tiden kunde gaae, med temmelig Visshed slutte, at naar Udtalen i 1700 Aar, hvor Videnskabelighed mere og mere aftog og Sproget fordærvedes blandt Grækerne, ikke har forandret sig, eller Bogstavtegnene have faaet nogen anden Betydning, kan den i de foregaaende 4 à 500 Aar, hvor Videnskabelighed og Sproget blomstrede hos Nationen, ikke have tabt sig. I detmindste kunne de, der paaftaae dette, ikke paa en saadan Paaastand *) grunde

*) Dersom Paaastand var nok til Beviis, da var vistnok Dommen fældet imod os, saasom oftmeldte *Recensent* efter at have i sine Tanker refuteret to af dets historiske Sammen-

nogen Slutning, inden de historisk og uigjendrivelig have bevist, 1) naar og hvorved den formeentlige Forandring i Udtalen er bewirket, eller rettere i Skrivemaaden, d. e. at de græske Bogstavtegn have faaet en anden Betydning, end den, de i de sidste 1700 nu ere befundne at have havt hos Grækerne; og dernæst 2) at den Betydning, den saaledes skulde have tabt, var den, som Erasmus har villet give dem efter et nyere og heterogent Sprog Udtale. Kan man ikke det, da bliver det intet Bevis mod det 2det Aarhundredes Talebrug, at den ingen ældre Data har at retfærdiggjøre sig med, efterdi den erasmiske Paa-stand endnu mindre har det, og at i saadant Fald altsaa den gamle Brug maa have Meningen for sig. Dog med en saadan Mangel paa Beviser har det endnu ingen Nød, efterdi fra det 2det Aarhundrede træde Romerne til og de Auctores, som have skrevet over den romerske Historie paa Græsk. Af de første have vi ovenfor anført vigtige Data af Quinctilian (see Affn. 2 No. 4) og før Kristus af Cicero (s. Affn. 2 No. 1); og af de sidste Historieforfattere, i hvilke latinske Ord og Navne findes udtrykte med græske Bogstaver, og hvis Række kan gaae tilbage til Polyb 150 Aar før Chr. (s. Affn. 2 No. 6), følgelig neppe halvtredie hundrede efter den attiske Literaturs Flor under Plato og Demosthenes, i hvilken Periode, som endnu Grækenlands classiske, der ikke er det mindste Spor til at enten Sprog, Udtale eller Skrivemaade skulde være degenereret, end sigt have lidt en saa total Forandring, som fra Erasmus's til Neuchlins Pronunciation. — Endnu mindre Anledning er der til at formode nogen saadan Forvansking i det korte Tidsrum af de 80 Aar fra Polyb til Kallimachus, som lader *ἔχει* være Echo af *παίσι* (see ovenf. 2det Affn. No. 1), eller at hans Udtale, som en Cyrenæers, dersom den afveeg fra den almindelige, skulde saasnart have udbredt sig over den hele *κοινὴ γλῶσσα*, for ikke at gjentage hvad vi ovenfor have bemærket om Kallimachus's Autoritet i dette Stykke. Og saaledes ere vi da rykkede 270 tilbage før Kristus, og have paa et Seculum nær naaet Thucydid og Diogenes, hos hvilke vi finde de ovennævnte historiske Data, hvoraf kan slutes, at *οι* og *ει* begge bleve udtalte som *i*, maaskee med en fin Nuancering. Om Erasmianerne kunne historisk bevise, at Udtalen i dette Seculum er bleven forandret, maa blive deres Sag. I ingen af deres Skrifter seer man nogen Prøve derpaa; og dog vil uden dette ethvert Forsøg paa at svække Bevisstyrken af disse to Stes der være ligesaa ugrundet, som det vil modsigte den forsætlige Tvetydighed, der ligger i

hæng udrevne Argumenter (skjønt hele Refutationen bestaaer i nogle lidet grundede For-modninger om at disse to Greder maaskee kunde fortolkes anderledes), derpaa Pag. 250 dristig paaftaaer, at "vor Udtale er ligesaa rigtig, som Nygrækernes", og deraf da fremdeles slutter, at under saadanne Omstændigheder (d. e. da han har paaftaaet det) synes det rigtigst at beholde "vor vedtagne danske Udtale." En fortræffelig Bevismaade!

dem, og uden hvilken det ene Sted taber sin Orakelmæssighed, det andet sin Vittighed. Eller vil man end troe begge Dele conserverede nok ved den Liighed, der selv efter vor danske Udtale er imellem *λιμος* og *λοιμος*, *ἀλειμάτιον* og *ἀλλ' ἰμάτιον*, hvad vil man da gjøre a) ved de endnu langt ældre *Beviis*, som ligge i Calliasens *γραμματικὴ θεωρία*? og hvorefter *αι* idetmindste, ligesom *ου*, er en simpel Vocallyd, og altsaa efter al Nærlighed ogsaa de to andre (*αι* og *οι*) det, som de andre historiske Data ligesaa Thucydides af vise at de ere, da det dog ikke har nogen Sandsynlighed, at der med disse to er i den korte Tid midt under det græske Sprogs største Flor fæet nogen, end siige en saa paafaldende Forandring, som den, at man allevegne, hvor man før havde sagt *αι* og *οι*, nu med Eet ligesom ved et babylonisk Mirakel var kommen til hele Grækenland over at siige *æ* og *i*? og b) ved de deels samtidige deels maaffee endog ældre *Beviiser*, som kunne tages af Indskrifterne, hvorom ovenfor 2det Aff. No. 7 er anført det Fornødne. Og saaledes afgiver da den hele Række af Exempler gjennem alle Aarshundreder lige fra vore nuværende Tider til ud over Grækenlands cultiveerteste Periode et afgjørende *Beviis* for, at den Udtale eller Betydning af de græske Bogstavtegn, som endnu finder Sted hos Nygrækerne, uforandret er den samme, som den har været saalænge Sproget har havt disse Bogstavtegn. Og det er altsaa klart, at jeg hverken feilede dengang, da jeg gav at forstaae, at vi efter de erasmiske Principer læse Græskan ligesaa urigtig, som om vi læste Fransk efter de danske Bogstavers Lyd, især da vi endog forsøge denne Udtale med adskillige Feil, som Erasmus slet ikke har tilladt; ikke heller feiler endnu, naar jeg tilraader, at vi skulle lære os det græske Sprogs Udtale allene af den levende Røst, som findes hos Nutidens Græker. Men vil man ikke desmindre give dansk Vedtægt Fortrin herfor, og forsvare sin Vedhængenhed ved det, man fra Varusbeen har lært, da gjøre man det, som vi her have gjort, ved historiske *Beviiser*, og argumentere ikke, som ovenfor 1ste Affn. er viist at være falsk og intetsigende, med Slutninger af selvdannede og ubeviste Principer; da bevise man historisk, at og naar Bogstavbetydningen er bleven forandret, og godtgjøre den erasmiske Udtales Ælde til samme Tid, som man nægter den reuchliniske. Uden dette er nemlig den hele erasmianske Indsigelse et grundløst Paasund og til en saadan *Beviisnings*maade maae vi altsaa opfordre dens Forsvarere.

Den offentlige Examen i Roskilde Kathedralskole for Aaret 1824, hvis mundtlige Deel Disciplenes Forældre og Børgere samt enhver anden Videnskabselsker og Skolens Belynder herved indbydes til efter Behag at bævre med sin Nærværelse, afholdes paa nedenstaaende Dage fra 8—12 Formiddag og 2½ til omtrent 6 Eftermiddag, i følgende Orden:

Dagen.	Første Værelse.	Andet Værelse.	Tredie Værelse.
20de Septbr. Form.	Candidaterne Lat. Stiil.	4de Cl. Lat. Stiil.	3die Cl. Dansk Stiil.
	Efterm. 2den Cl. Lat. Stiil.	1ste Cl. Dansk Stiil.	
21de Septbr. Form.	Latin 4de Cl.	Arithmetik 3die Cl.	Candid. og 2den Classe Dansk Stiil.
	Efterm. Historie 2den Cl.	3die Cl. Lat. Stiil.	1ste Cl. Kalligrafie.
22de Septbr. Form.	Relig. og Fransk, Candidaterne.	Latin 1ste Cl. hos Adj. Christensen.	2den Cl. Tegning.
	Efterm. Latin 3die Cl. hos Adj. Stybe.	2den Cl. Kalligrafie.	4de Cl. Dansk Stiil.
23de Septbr. Form.	Geometrie og Geografie 4de Cl.	Lat. Grammatik 2 Cl. hos Adj. Stybe.	Arithmetik 1ste Cl.
	Efterm. Arithm. og Tydsk Candidaterne.	Latin 2den Cl. hos Adj. Christensen.	1ste Cl. Tegning.
24de Septbr. Form.	Geom. Hebraisk og Iliad. Candidaterne.		Historie 3die Cl.
	Efterm. Dansk 3die Classe		Arithmetik 2den Cl.
25de Septbr. Form.	Græsk og Geogr. Candidaterne.		Arithmetik 4de Cl.
	Efterm. Tydsk 2den Classe.		Historie 1ste Cl.
27de Septbr. Form.	Latin og Historie Candidaterne.		Tydsk 3die Cl.
	Efterm. Geometrie 3die Cl.		Dansk 2den Cl.
28de Septbr. Form.	Græsk 3die Classe Homer.		Religion 2den Cl.
	Efterm. Lat. Gram. 2den Cl. hos Adj. Christensen.		Tydsk 1ste Cl.
29de Septbr. Form.	Religion 4de Cl. og Kl. 10	Græsk 2den Cl. b.	Fransk 3die Cl.
	Efterm. Tydsk 4de Cl. Kl. 10	Religion 1ste Cl.	Lat. Gram. 3die Cl.
30te Septbr. Form.	Fransk 4de Cl. Kl. 10	Græsk 2den Cl. c.	Religion 3die Cl.
	Efterm. Græsk 2 Cl. a. Hebraisk, Iliad. 4de Cl.		Dansk 1ste Cl.

1ste October	Form.	Græsk 3die Klasse Herodot.	Fransk 2den Cl.
	Efterm.	Historie 4de Klasse.	Hebraisk, Iliad. 3die Cl.
2den October	Form.	Latin 3die Klasse hos Adj. Christensen.	Geografie 2den Cl.
	Efterm.	Dansk 4de Cl.	Geografie 1ste Cl.
4de October	Form.	Græsk 4de Klasse.	Lat. 1 Cl. hos Adj. Berg.
		Geografie 3die Klasse.	Lat. 2 Cl. hos Adj. Stybe.

5te Octbr. examineres de til Optagelse i Skolen Anmeldte.

Onsdagen den 13de October foretages Translocationen som sædvanlig, hvorpaa det nye Cursus af Underviisningen strax tager sin Begyndelse.

Til Universitetet dimitteres følgende 7 Disciple:

1. **Gardenack Otto Conrad Laub**, en Søn af Sognepræsten til Frørup i Høen, Hr. H. Laub.
2. **Lars Tobias Ammishøj**, en Søn af afgangne Proprietair J. Ammishøj til Mørup.
3. **Peter Dorph Broager**, en Søn af Sognepræsten til Gadstrup og Øyv i Sjælland, Hr. E. R. Broager.
4. **Jens Christian Jensen**, en Søn af Sognepræsten til Soderup og Esildstrup i Sjælland, Hr. H. Jensen, Ridder af Dannebrog.
5. **Peter Georg Christian Westergaard**, en Søn af Sognepræsten til Carlsunde i Sjælland, Hr. F. Westergaard.
6. **Nicolai Seidelin Bøgh**, en Søn af Amtsprovsten i Præstø Amt og Sognepræst til Herfølge og Sædder, Hr. M. F. G. Bøgh.
7. **Jens Christian Smith**, en Søn af afgangne Toldbetjent i Helsingør, J. L. Smith.

G. N. J. Bloch.